

PRITARTA
Vilniaus miesto savivaldybės
administracijos direktoriaus
2017 m.
įsakymu Nr.

PATVIRTINTA
Vilniaus Trakų Vokės vaikų darželio
direktoriaus
2017 m. balandžio 20 d.
įsakymu Nr. V - 14

VILNIAUS TRAKŲ VOKĖS VAIKŲ DARŽELIS IKIMOKYKLINIO UGDYMO PROGRAMA

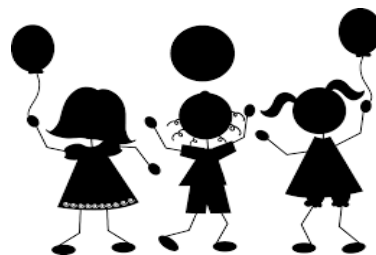
„**VAIKYSTĖS SPALVOS**“

Vilnius, 2017

TURINYS

1.	BENDROSIOS NUOSTATOS	3
2.	IKIMOKYKLINIO UGDYMO PRINCIPAI	5
3.	TIKSLAI IR UŽDAVINIAI	6
4.	IKIMOKYKLINIO UGDYMO PROGRAMOS TURINYS:	8
	4.1. SOCIALINĖ SRITIS	11
	4.2. KOMUNIKAVIMO SRITIS	20
	4.3. SVEIKATOS SAUGOJIMO SRITIS	29
	4.4. PAŽINIMO SRITIS	34
	4.5. MENINĖ SRITIS	47
5.	DARŽELIO TRADICIJOS	58
6.	UGDYMO BŪDAI, METODAI IR FORMOS	61
7.	UGDYMO PASIEKIMAI IR JŲ VERTINIMAS	62
	7.1. VAIKŲ UGDYMO PASIEKIMŲ VERTINIMO METODAI	63
8.	NAUDOTA LITERATŪRA IR ŠALTINIAI	64
9.	PRIEDAI (VERTINIMO ANKETA)	66

1. BENDROSIOS NUOSTATOS

1.1. **Švietimo teikėjo pavadinimas:** Vilniaus Trakų Vokės vaikų darželis.

Steigimo data: 1958 m. gegužės 18 d. **Veiklos pradžia:** 1958 m. birželio 04 d. **Teisinė forma:** savivaldybės biudžetinė įstaiga. **Grupė:** neformaliojo ugdymo mokykla. **Tipas:** lopšelis – darželis. **Grupių skaičius:** 4. **Kalba:** lietuvių. **Adresas:** E. Andrė g. 6, Vilnius. **Elektroninis paštas:** rastine@trakuvoke.vilnius.lm.lt. **Telefonas:** (8 5) 2645142. **Internetinė svetainė:** www.trakuvoke.vilnius.lm.lt

1.2. Mokytojų ir kitų specialistų pasirengimas:

Įstaigoje dirba 6 ikimokyklinio ugdymo pedagogai, 1 meninio ugdymo pedagogas, 1 logopedas, 1 psichologas.

Išsilavinimas:

Aukštasis universitetinis su magistro kvalifikaciniu laipsniu -1, aukštasis universitetinis su bakalauro laipsniu – 5, aukštasis koleginis su profesinio bakalauro laipsniu – 1, aukštesnysis išsilavinimas, įgytas iki 1995 m.

Kvalifikacinės kategorijos:

Vadovas – II - a vadybinė kategorija, auklėtojos metodininkės kvalifikacinė kategorija – 2 pedagogai, vyresniosios mokytojos kvalifikacinė kategorija – 2, auklėtojos kvalifikacinė kategorija - 3 , 1 pedagogė nėra įgijusi pedagogo kvalifikacinės kategorijos.

Šią programą vykdys 9 pedagogai.

Įstaigos pedagogai nuolat dalyvauja respublikos, miesto renginiuose, kvalifikacijos kėlimo kursuose, dalinasi gerąja darbo patirtimi su Vilniaus miesto metodikos būrelio „Spindulys” pedagogais.

Įstaigos pedagogų veiklos nuostatos:

- kurti saugią, vaiko ugdymą(si) skatinančią aplinką, organizuoti turiningą – kokybišką ugdymo(si) procesą;
- sudaryti sąlygas spontaniškai ir tikslingai vaikų veiklai;
- parinkti natūralius, vaiko prigimtį atitinkančius veiklos būdus;
- atstovauti vaiko teisėms ir (esant būtinybei) jas ginti;
- į vaikų ugdymo procesą įtraukti tėvus, bendruomenės atstovus, reflektuoti kiekvieno vaiko ir vaikų grupės ugdymosi pasiekimus ir dalyvavimą ugdymo procese;
- vaiko kultūros pripažinimas – vaikiškumas yra vertybė, vaikams netaikomi suaugusiems būdingi elgesio standartai, kuriamos sąlygos vaikų saviraiškai ir vaikiškam elgesiui plėtotis;
- lankstus specialistų integravimas į ugdymo procesą – visa specialistų komanda – logopedas, psichologas, meninio ugdymo pedagogas – siekia darbą organizuoti taip, kad nepažeistų pedagoginio proceso vientisumo. Vyksta glaudus bendradarbiavimas su grupių pedagogais, vaikų tėvais
- būti atviram pokyčiams ir skleisti pedagoginę patirtį savo įstaigoje ir už jos ribų.

1.3. Įstaigos sociokultūrinė aplinka ir tradicijos.

Darželiui – 59 metai (įkurtas 1958 m.). Darželyje veikia 4 grupės: 1 lopšelinio amžiaus ir 3 darželinio amžiaus vaikams. Darželį lanko 90 vaikų. Iš jų - 75 lietuvių šeimų vaikai, 2 rusų, 4 lenkų, 9 mišrių šeimų vaikai. Vaikų su kalbos sutrikimais – 27.

Vaikai auga palankioje socialinėje aplinkoje, yra aprūpinti, motyvuoti. Darželis įsikūręs miesto pakrastyje, šalia grafo J. Tiškevičiaus dvaro, prancūzų landšafto architekto E. Andrė projektuoto unikalaus parko su tvenkiniais ir miško prieglobstyje, netoliese teka Vokės upė. Todėl visa mūsų ugdymoji veikla neatsiejamai susijusi su gamta – pasivaikščiavimai, ekskursijos, gyvosios ir negyvosios gamtos stebėjimai, tyrinėjimai, eksperimentai, aplinkosauginiai projektai, sporto pramogos, meno renginiai. Vaikai turi galimybę susipažinti su J. Tiškevičiaus dvaro sodybos architektūra, dalyvauti ten organizuojamuose renginiuose ir darželio bendruomenės rengiamose šventėse. Darželyje su visa bendruomene švenčiamos kalendorinės metų šventės,

dalyvaujame Trakų Vokės bendruomenės inicijuojamuose renginiuose. Įstaiga glaudžiai bendradarbiauja su Trakų Vokės gimnazija, kultūros namais. Darželis yra kartu įstaiga: tėvai, vaikai ir pedagogai yra užaugę šioje ugdymo įstaigoje. Darželį lanko jau trečia Trakų Vokės gyventojų karta. Trakų Vokėje yra apie 4000 gyventojų, gyvenvietė sparčiai plečiasi.

Darželis dirba pagal Trakų Vokės vaikų darželio pedagogų komandos parengtą ir Vilniaus miesto savivaldybės patvirtintą ikimokyklinio ugdymo programą „Vaikystės spalvos”.

1.4. Tėvų (globėjų) ir vietos bendruomenės poreikiai:

- draugiška, atvira, pasirengusi dialogui, emociškai saugi ugdymo įstaiga;
- saugi, estetiška, turtinga ugdymo(si) aplinka;
- palankios ikimokyklinės įstaigos darbo valandos;
- papildomas ugdymas (sporto, anglų k., muzikos būreliai);
- organizuojant ugdomąjį procesą, dėmesį skirti vaikų kūrybiškumo skatinimui; pasitikėjimo savimi, tolerancijos ir pagarbos ugdymui; gražaus bendravimo ir elgesio mokymui, sveikatos stiprinimui ir fizinių galių lavinimui; tautiniam ir patriotiniam auklėjimui, meniniam lavinimui, protinių galių lavinimui.

2. IKIMOKYKLINIO UGDYMO PRINCIPAI

INTEGRALUMO – siekiame visuminio ugdymo tikslų, uždavinių, turinio, metodų suderinamumo. Darniai ugdomi visų sričių gebėjimai, formuojamos vertybinės nuostatos. Plėtojamas visuminis pasaulio suvokimas.

HUMANIŠKUMO – vaikas gerbiamas kaip asmenybė, sudaromos sąlygos visapusiškai raiškai (jausmų ir gebėjimų, mąstymo ir veikimo), paisoma jo poreikių ir pomėgių. Siekiama demokratinių santykių tarp vaikų ir suaugusiųjų – tolerancijos, gebėjimo priimti sprendimus, nepažeisti kito teisių ir kartu ginti savąias.

LANKSTUMO – ugdymo procesas planuojamas lanksčiai ir koreguojamas pagal aplinkybes.

TAUTIŠKUMO IR PILIETIŠKUMO – puoselėjama tautos kultūra, jos dvasinių vertybių perėmimas, įvedant vaikus į artimiausią kultūrinę aplinką, dalyvaujant tautos tradicijų tasoje. Ugdoma tolerancija ir pagarba kitų tautų kultūroms. Padedama vaikui suvokti save tautos ir visos žmonijos nariu.

SISTEMINGUMO IR NUOSEKLUMO – pažinimo turinys išskaidytas nuo paprasto prie sudėtingo, nuo intuityvios pajautos prie visumos suvokimo, nuo artimos aplinkos prie tolimesnės.

DIFERENCIJAVIMO – vaikai ugdomi atsižvelgiant į individualias jų savybes, patirtį ir esamus gebėjimus.

BENDRADARBIAVIMO IR SINERGIŠKUMO - bendradarbiaujant su įstaigos bendruomenės nariais, šeimomis, kitomis švietimo ir ugdymo institucijomis siekiama pajusti veikimo kartu veiksmingumą, kad santykių pagrindu taptų dalijimasis savo žiniomis, nuopelnais, sėkmėmis. Sąveikavimas veiksmingas, kai suprantame kitą žmogų, jį priimame, išklausome, pripažįstame jo vertę.

KONTEKSTUALUMO – ugdymas planuojamas ir organizuojamas atsižvelgiant į šalies kultūrinės aktualijas, pedagogikos – psichologijos mokslo pasiekimus bei išnaudojant galimybes dalyvauti projektuose, renginiuose ir kt.

3. TIKSLAS IR UŽDAVINIAI

TIKSLAS – atsižvelgiant į vaiko prigimtines galias, jo individualią patirtį, vadovaujantis raidos dėsningumais, padėti vaikui išsiugdyti savarankiškumo, sveikos gyvensenos, pozityvaus bendravimo su suaugusiais ir vaikais, kūrybiškumo, aplinkos ir savo šalies pažinimo, mokėjimo mokytis pradmenis.

UŽDAVINIAI – atsižvelgiant į kiekvieno vaiko unikalumą bei poreikius, užtikrinant saugią, ugdymąsi skatinančią aplinką, dialogišką sąveiką grindžiamą tikslingą ugdymą ir spontanišką vaiko ugdymąsi, pasiekti, kad vaikas:

- Plėtotų individualias fizines, socialines, pažinimo, kalbos ir bendravimo, kūrybines galias, pažintų ir išreikštų save.
- Pozityviai bendrautų ir bendradarbiautų su suaugusiais ir vaikais, mokytųsi spręsti kasdienes problemas, atsižvelgti į savo ir kitų ketinimus, veiksmų pasekmes.
- Aktyviai dalyvautų ir kūrybiškai išreikštų save šeimos, ugdymo įstaigos ir vietos bendruomenės gyvenime.

- Mokytojai pažinti ir veikti: žaistų, keltų klausimus, tyrinėti, rinkti veiklos būdus ir priemones, samprotautų apie tai, ko išmoko, numatytų tolesnės veiklos žingsnius.

Ikimokyklinio ugdymo programa remiasi „Lietuvos vaikų ikimokyklinio ugdymo koncepcija“ ir išplėtotą trejų – šešerių metų svarbiausiomis ugdymo nuostatomis.

- Koncepcijoje šeimai pripažįstamas prioritetas ugdymo vaidmuo, todėl pedagogai siekia optimalios sąveikos sprendžiant iškilusias problemas.
- Ugdymo turinio vienovės ir struktūros nustatymo pamatas yra diferencijavimas, integravimas, kompleksiskumas.
- Ikimokyklinėje įstaigoje turi būti sudaryta vaikui natūrali, džiugi aplinka, saugoma ir stiprinama vaikų fizinė ir psichinė sveikata, sudaromos plačios galimybės iniciatyvai, kūrybiškumui, savarankiškumui reikštis.

Programa sudaryta, siekiant garantuoti svarbiausias vaiko teises („Vaiko teisių konvencija“, Vilnius, 1990):

- Vaikas turi teisę tinkamai ugdytis.
- 27 strp. 1. Valstybės dalyvės pripažįsta kiekvieno vaiko teisę turėti tokias gyvenimo sąlygas, kokių reikia fiziniam, protiniam, dvasiniam, doroviniam ir socialiniam vystymuisi.
- 29 strp. Valstybės dalyvės susitaria, kad vaiko lavinimo tikslas turi būti: kuo visapusiškiau ugdyti vaiko asmenybę, talentą ir protinius bei fizinius sugebėjimus <...>.

Programoje atskleidžiamas požiūris į šeimą, vaiką ir jo ugdymą remiantis „Vaiko gerovės valstybės politikos koncepcija“, patvirtinta Lietuvos Respublikos Seimo 2003 m. gegužės 20 d. nutarimu Nr. IX – 1569.

Vaikui garantuojamos teisės ir galimybės:

1.2.1.4.3. gyventi saugioje aplinkoje;

1.2.1.4.4. jaustis mylimam ir vertingam.

Galimybės užtikrinamos:

- 1.2.1.5.1. gerbiant vaiką ir šeimą, neatsižvelgiant į jos gebėjimą rūpintis vaiku;
- 1.2.1.3. priimant sprendimus ar imantis bet kokių veiksmų, vadovaujamosi vaiko interesais;
- 1.2.1.5.6. bendradarbiaujant visoms visuomenės institucijoms ir grupėms.
- 3.1. tėvų atsakomybės už vaiko teisių įgyvendinimą didinimas;
- 3.3. vaiko gerovės institucijų sistematikos tobulinimas;
- 3.5. pavojaus vaikų sveikatai mažinimas;
- 3.9. specialistų, dirbančių vaiko gerovės srityje, kvalifikacijos tobulinimas.

4. IKIMOKYKLINIO UGDYMO PROGRAMOS TURINYS

Ikimokyklinio ugdymo programos turinys modeliuojamas atsižvelgiant į ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašą. Ugdymo(si) turinys orientuotas į vaiko 18 (aštuoniolikos) gebėjimų plėtrą ikimokykliniame amžiuje.

Yra išskiriamos šios svarbiausios sritys:

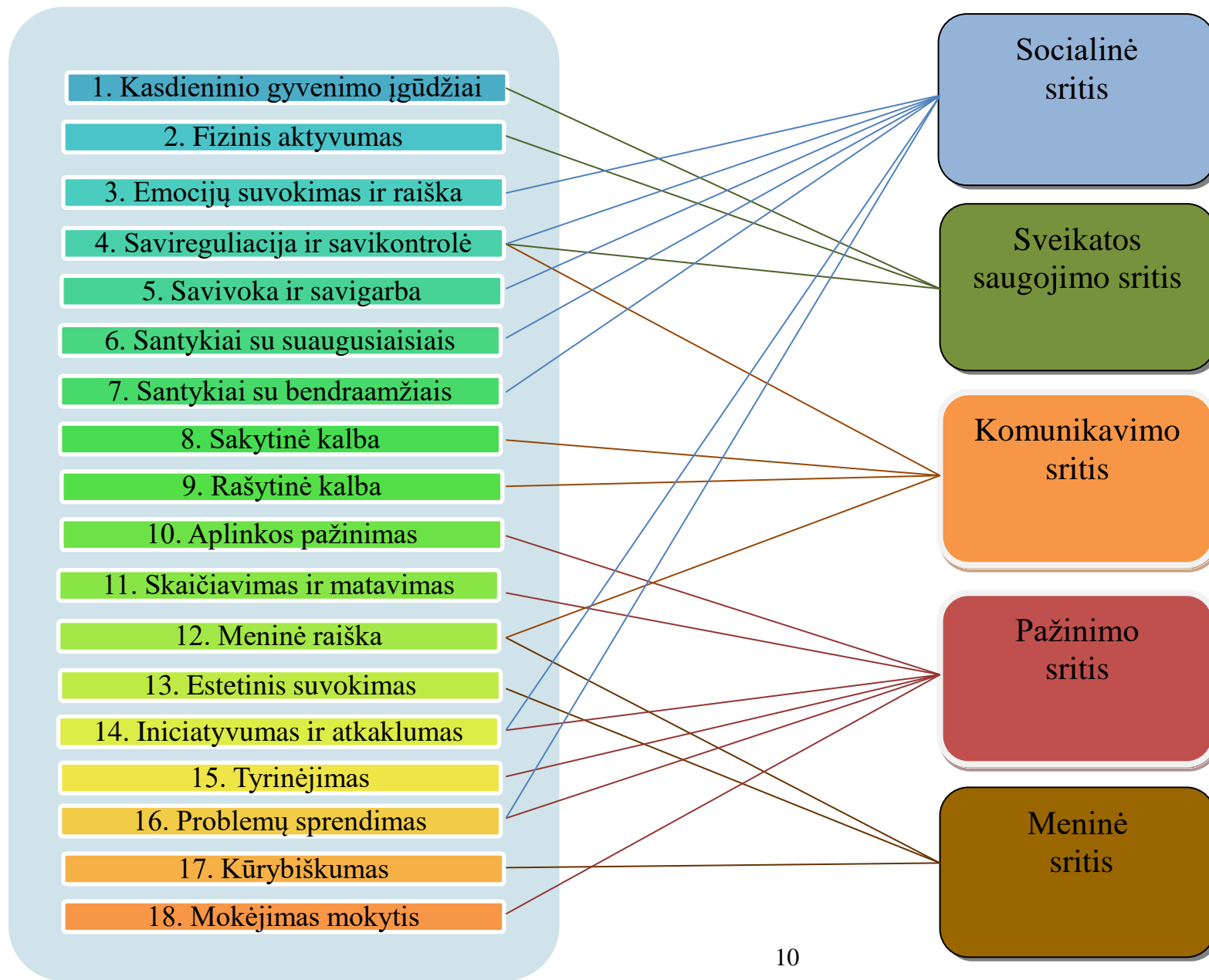
- socialinė sritis,
- sveikatos saugojimo ir stiprinimo sritis,
- komunikavimo sritis,
- pažinimo sritis,
- meninė sritis.

Ugdymo(si) turinys – orientyras, nevaržantis mokytojo, leidžiantis jam kūrybingai organizuoti savo veiklą, ją įvertinti ir koreguoti, atsižvelgiant į kiekvieno vaiko amžių, jo patirtį, vaiko bei grupės individualumą.

Ugdymo turinys įgyvendinamas per visą vaiko buvimo įstaigoje laiką: jam valgant, ruošiantis ilsėtis, eiti į lauką, bendraujant, dalyvaujant pedagogų organizuotoje ir pačių vaikų spontaniškoje veikloje.

Ugdymo turinyje pateikiamos darželio tradicijos, švenčiamos kalendorinės šventės.

Tautinis auklėjimas pats nesudaro atskiros ugdymo turinio dalies jis yra integruotas į visas sritis ir yra vykdomas visame ugdymo plote. Per pasakas, padavimus, dainas, šokius, liaudies žaidimus, papročius, tradicijas, vaikas įvedamas į tautos pasaulį, savo regiono tautinio savitumo perimamumą.

4.1. SOCIALINĖ SRITIS

Tikslas:

Ugdosi norą ir gebėjimą bendrauti ir suprasti kitus, įgyja savęs realizavimo, pažinimo gebėjimus nuolat ką nors veikdami – tyrinėdami, žaisdami, kurdami, pasakodami.

Uždaviniai:

Ugdysis gebėjimus reikšti mintis, jausmus, pasakoti įspūdžius, reikšti savo nuomonę.

EMOCIJŲ SUVOKIMAS IR RAIŠKA				Veikla, metodai, priemonės
Vaikų veiksenos				
1 - 3 žingsniai	4 žingsnis	5 žingsnis	6 žingsnis	
<p>Vertybinių nuostata: domisi savo ir kitų emocijomis bei jausmais.</p> <p>Esminis gebėjimas: atpažįsta bei įvardina savo ir kitų emocijas ar jausmus, jų priežastis, įprastose situacijose emocijas ir jausmus išreiškia tinkamais, kitiems priimtinais būdais, žodžiais ir elgesiu atliepia kito jausmus (užjaučia, padeda).</p>				
<ul style="list-style-type: none"> pradedama apibūdinti savo emocijas: „liūdnas“, „linksmas“, „piktas“, „geras“..., bei parodyti jas 	<ul style="list-style-type: none"> pradedama atpažinti aiškiausiai reiškiamas emocijas ir į jas skirtingai reaguoja; pradedama vartoti emocijų raiškos žodelius ir emocijų pavadinimus; 	<ul style="list-style-type: none"> išsako savo jausmus, derina juos bendraudamas ir bendradarbiaudamas; Pasako ar paklausia, kodėl pyksta, verkia; atpažįsta kitų emocijas pagal veido išraišką, 	<ul style="list-style-type: none"> globoja, užjaučia, paguodžia, kalba apie tai, kas gali padėti pasijusti geriau, jei esi nusiminęs; apibūdina savo jausmus bei juos sukėlusias situacijas ar 	<ul style="list-style-type: none"> sudaro sąlygas bendrauti su vaikais: bendraamžiais, jaunesniais, vyresniais; suaugusiais; remiasi žaidimu, padėdamas vaikui adaptuotis naujoje grupės aplinkoje;

mimika; <ul style="list-style-type: none"> • rodo užuojautą draugui, kartu džiaugiasi; • būdinga greita nuotaikų kaita; 		elgesį, veiksmus;	priežastis; <ul style="list-style-type: none"> • žavisi, džiaugiasi kitų vaikų pasiekimais, pastebi nuskriaustą ir stengiasi jam padėti; 	<ul style="list-style-type: none"> • džiaugiasi vaiko sėkme, priimtinomis idėjomis ir sumanymais, išreiškia pagarbą; • suteikia vaikams žinių, informacijos apie draugus ir draugystę (skaito literatūros kūrinius, dalijasi savo ir kitų patirtimi, diskutuoja, žiūri ta tema iliustracijas, filmukus ir pan.); • pastebi vaiko žaidime jo augimą, pasiekimus, ugdomosi spragas, vadovaujasi tuo, koreguodamas ugdomo tikslus, uždavinius, metodus; • tariasi su auklėtinių tėvais, informuodamas,
SAVIREGULIACIJA IR SAVIKONTROLĖ Vertybinių nuostatų: nusiteikia valdyti emocijų raišką ir elgesį. Esminis gebėjimas: laikosi susitarimų, elgiasi mandagiai, taikiai, bendraudamas su kitais bando kontroliuoti savo žodžius ir veiksmus (suvaldo pyktį, neskaudina kito), įsiaudrinęs geba nusiraminti.				
Vaikų veiksenos				
1 - 3 žingsniai	4 žingsnis	5 žingsnis	6 žingsnis	
<ul style="list-style-type: none"> • nueina šalin, jeigu kas nepatinka, atsisako bendros veiklos; • noriai laikosi dienos ritmo: žaidžia, plaunasi 	<ul style="list-style-type: none"> • pratinasi kontroliuoti savo norus ir orientuotis jį supančioje aplinkoje; • nuolat primenant 	<ul style="list-style-type: none"> • iškilus konfliktinei situacijai, sugeba mandagiai paaiškindamas apsiginti; • naudoja lankstesnes valios reiškinio formas: 	<ul style="list-style-type: none"> • pats siūlo savo pagalbą draugui, dalijasi savo turima patirtimi ir perima kitų patirtį; • diskutuoja, svarsto, planuoja, tariasi dėl žaidimo eigos ir kitos veiklos; • pats taiko įvairesnius 	

<p>rankas, eina miegoti, valgyti, pasivaikščioti ir t.t.;</p> <ul style="list-style-type: none"> • kartoja patikusius žaidimus, laikosi jų tvarkos; • bando laikytis suaugusiųjų prašymų. 	<p>pratinasi laikytis grupės, žaidimo taisyklių;</p> <ul style="list-style-type: none"> • geriau valdo savo emocijų raišką ir veiksmus. 	<p>prašymą, derėjimąsi, susitarimą;</p> <ul style="list-style-type: none"> • drauge su auklėtoja kuria grupės taisykles, pratinasi jų laikytis, primena jas kitiems; • vis dažniau rodo savo iniciatyvą ir pasitiki savimi; pratinasi prisitaikyti prie pokyčių. 	<p>atsipalaidavimo būdus;</p> <ul style="list-style-type: none"> • iškilusius konfliktus, ginčus sprendžia visiems priimtinu būdu, atsisako smurto; • lengvai priima dienos ritmo pasikeitimus. 	<p>aptardamas vaiko adaptacijos klausimus, informuoja apie vaiko vystymąsi, pasiekimus;</p> <ul style="list-style-type: none"> • pritaria vaiko veiklai, reaguoja į vaiko klausimus, interesus, atsiskleidusią patirtį; • kuria malonų grupės mikroklimatą; • naudoja IKT ugdymo procese padedama vaikui atrasti vis įvairesnius savęs, socialinės aplinkos ir gamtos pažinimo būdus; • įrengia grupės vaikų nuotraukų su jų pasakojimais apie save kampelį; • rengia keliones po artimiausias apylinkes:
<p>SAVIVOKA IR SAVIGARBA</p> <p><u>Vertybinė nuostata:</u> save vertina teigiamai.</p> <p><u>Esminis gebėjimas:</u> supranta savo asmens tapatumą („aš esu, buvau, būsiu“), pasako, kad yra berniukas/mergaitė, priskiria save savo šeimai, grupei, bendruomenei, pasitiki savimi ir savo gebėjimais, palankiai kalba apie save, tikisi, kad kitiems jis patinka, supranta ir gina savo teises būti ir žaisti kartu su kitais.</p>				
<p>Vaikų veiksenos</p>				

1 - 3 žingsniai	4 žingsnis	5 žingsnis	6 žingsnis	
<ul style="list-style-type: none"> • atpažįsta savo atvaizdą veidrodyje, pavadina kelias kūno dalis, įvardija savo lytį; • kalba pirmuoju asmeniu: „aš noriu“, „mano“; • kartoja patikusius žaidimus, laikosi jų tvarkos. 	<ul style="list-style-type: none"> • pasako savo vardą, trumpą informaciją apie save; • bendrauja su grupės draugais, žino jų vardus, žino esminius lyčių skirtumus; • supranta, kad turi savo norų, jausmų, ketinimų pasaulį, teigiamai save vertina. 	<ul style="list-style-type: none"> • pasako gana daug informacijos apie save, savo šeimą, kiemo draugus, kaimynus, aplinkinius; • supranta, kad buvo, yra ir bus tas pats asmuo, įvardina savo lytį; • savęs vertinimas dar nepastovus. 	<ul style="list-style-type: none"> • žino ir pasako būtiną informaciją apie save, šeimą, artimiausią aplinką, tėvynę; gali pasakyti savo tautybę; • save vertina teigiamai, atpažįsta aplinkinių palankumo ir nepalankumo ženklus; • juokiasi iš savo klaidų ar mažų nelaimių, jei jos nesukėlė rimtų pasekmių. 	<p>parką, mišką, paupį, prie geležinkelio tilto;</p> <ul style="list-style-type: none"> • švenčia vaikų gimtadienių šventes darželyje; • organizuoja ekskursijas į Trakų Vokės įstaigas: polikliniką, paštą, kirpyklą, gimnaziją, grafų Tiškevičių rūmus, parduotuves; • organizuoja įvairių profesijų žmonių (tėvelių, senelių, pažįstamų) lankymąsi darželyje; • organizuoja bendras grupių švenčiamas kalendorinės šventes drauge su tėveliais (Kalėdos, Užgavėnės); • rengia grupių „Šeimos“
SANTYKIAI SU SUAUGUSIAIS				
<p>Vertybinė nuostata: nusiteikia geranoriškai bendrauti ir bendradarbiauti su suaugusiais</p> <p>Esminis gebėjimas: pasitiki pedagogais, juos gerbia, ramiai jaučiasi su jais kasdieninėje ir neįprastoje aplinkoje, iš jų mokosi, drąsiai reiškia jiems savo nuomonę, tariasi, derasi; žino, kaip reikia elgtis su nepažįstamais suaugusiais.</p>				
Vaikų veiksenos				

1 - 3 žingsniai	4 žingsnis	5 žingsnis	6 žingsnis	
<ul style="list-style-type: none"> • sunkiai atsiskiria nuo mamos ar tėčio; • išlieka ramus grupėje apsilankius nepažįstamiems žmonėms; • vykdo suprantamus suaugusiojo prašymus, kreipiasi į jį pagalbos; • drąsiai veikia, rizikuoja, išbando ką nors nauja, mėgdžioja suaugusius. 	<ul style="list-style-type: none"> • lengviau atsisiveikina su tėvais, labiau pasitiki auklėtojomis; • bendrauja su įvairaus amžiaus vaikais, darželyje dirbančiais darbuotojais, su į grupę atėjusiais nepažįstamais žmonėmis (svečiais); • pratinasi paprašyti suaugusiojo pagalbos; • suvokia, kad 	<ul style="list-style-type: none"> • išsako savo nuomonę, dalijasi įspūdžiais su draugais, suaugusiais; • vis dažniau rodo savo iniciatyvą ir pasitiki savimi; • ištikus nesėkmei, kreipiasi pagalbos į draugą, suaugusįjį; • savo nuomonę derina prie suaugusiojo, siekia pažiūrų bendrumo; • gerbia ir užjaučia neįgalius, senyvo amžiaus žmones. 	<ul style="list-style-type: none"> • diskutuoja, svarsto, planuoja, tariasi dėl žaidimo ar kitos veiklos, bet kartais su suaugusiu bendrauja priešišškai, tikrina suaugusiojo nustatytas ribas; • vadovaujasi nuostata: „jei niekam nesakysi, niekas ir nežinos apie tavo bėdą ir negalės tau padėti“; • paaiškina, kodėl negalima bendrauti su nepažįstamais žmonėmis; • žino, į ką galima kreiptis pagalbos pasimetus ar nutikus nelaimei. 	<p>šventes drauge su tėveliais, Advento vakarones su močiutėmis, seneliais;</p> <ul style="list-style-type: none"> • organizuoja išvykas į teatrą; • skatina bendravimą su kitų grupių vaikais pasivaikščiojimo parke metu ar lauko aikštelėse; • skatina dalyvauti miesto mastu organizuojamuose renginiuose; • rengia piešinių, knygelių, nuotraukų, pasakojimų apie savo šeimą parodėles; • sudaro galimybę vaikui išsikalbėti, išsakyti savo mintis, jausmus;

	artimi, gerai pažįstami žmonės palankūs ir geranoriški jiems, pratinasi atsakyti tuo pačiu.			<ul style="list-style-type: none"> drauge su vaikais žiūri ir aptaria filmus, vaikai pratinasi skirti gėrį ir blogį, gyventi ir būti greta, nagrinėja ir lygina veikėjų poelgius ir kt.; supranta ir vertina žaidimą, sukuria materialią aplinką, atitinkančią vaiko amžiaus raidos dėsnumus; naudodama IKT padeda vaikams vaikui demonstruoti savo gebėjimus ir nepriklausomybę, bendradarbiauti su kitais vaikais; turtina vaiko patirtį
SANTYKIAI SU BENDRAAMŽIAIS				
<p>Vertybinių nuostatų: nusiteikia geranoriškai bendrauti ir bendradarbiauti su bendraamžiais.</p> <p>Esminis gebėjimas: supranta, kas yra gerai, kas blogai, draugauja bent su vienu vaiku, palankiai bendrauja su visais (supranta kitų norus, dalijasi žaislais, tariasi, užjaučia, padeda), suaugusiojo padedamas supranta savo žodžių ir veiksmų pasekmes sau ir kitiems.</p>				
Vaikų veiksenos				
1 - 3 žingsniai	4 žingsnis	5 žingsnis	6 žingsnis	
<ul style="list-style-type: none"> pradedama žaisti greta kitų, stebi jų veiklą; ieško bendraamžių draugijos; žaisdamas kalbina kitus vaikus, atsiliepia į kvietimą 	<ul style="list-style-type: none"> žaidžia po vieną ir greta kito, tariasi dėl vaidmenų, siužeto, žaislų, netrukdo kitiems žaisti; 	<ul style="list-style-type: none"> žaidžia su 2-3 draugais, netrukdo kitiems žaisti; dalyvauja bendroje grupės veikloje; paslaugus, padeda kitiems, pasidalija 	<ul style="list-style-type: none"> laikosi žaidimo tvarkos, tarpusavio susitarimo (tvarko ir saugo žaislus, pasiruošia žaidimo vietą, tausoja knygas ir kt.); kuria grupės taisykles drauge su kitais, laikosi 	

<p>bendrauti;</p> <ul style="list-style-type: none"> • audringai reiškia teises į savo daiktus. 	<ul style="list-style-type: none"> • nuo žaidimo pavieniui ima žaisti bendrai, gali turėti kelis nenuolatinius žaidimų partnerius, su kuriais ir pykstasi, ir taikosi; • padedamas suaugusiojo, palaukia savo eilės, dalijasi žaislais, priima kompromisinį pasiūlymą. 	<p>žaislais;</p> <ul style="list-style-type: none"> • renkasi žaidimo vietą, skirstosi vaidmenimis; • noriai žaidžia su vaikais iš kitos kultūrinės ar socialinės aplinkos. 	<p>grupės ritualų, primena juos kitiems;</p> <ul style="list-style-type: none"> • siekdamas kompromiso, moka išitraukti iš derybų procesą; • pats siūlo savo pagalbą draugui, dalijasi savo turima patirtimi ir perima kitų patirtį; • turi draugą ar kelis nuolatinius žaidimų partnerius, dalijasi žaislais. 	<p>vaizdiniais apie socialinę aplinką (stebėjimais, ekskursijomis, skaitiniais, pasakojimais);</p> <ul style="list-style-type: none"> • siūlo patrauklias idėjas, priemones, tampa informacijos šaltiniu, modeliu mėgdžiojimui, lygiaverčiu žaidimo partneriu, žaidžia kartu su vaikais; • naudojant kompiuterį moko vaikus dalintis, laukti savo eilės ir žaisti komandoje;
<p>INICIATYVUMAS IR ATKAKLUMAS</p>				
<p>Vertybinių nuostata: didžiuojasi savimi ir didėjančiais savo gebėjimais</p> <p>Esminis gebėjimas: savo iniciatyva pagal pomėgius pasirenka veiklą, ilgam išitraukia ir ją plėtoja, geba pratęsti veiklą po tam tikro laiko tarpo, kreipiasi į suaugusįjį pagalbos, kai pats nepajėgia susidoroti su kilusiais sunkumais.</p>				
<p>Vaikų veiksenos</p>				

1 - 3 žingsniai	4 žingsnis	5 žingsnis	6 žingsnis	
<ul style="list-style-type: none"> • atlieka nesudėtingus pavedimus, pasako ką daro, ką nori daryti; • pats renkasi daiktus, su jais veikia, kartoja tai, kas pavyko. 	<ul style="list-style-type: none"> • mėgsta išbandyti auklėtojos pasiūlytus naujus žaislus, žaidimus, veiklą; • ekspresyviai reiškia savo norus (sako „ne“). 	<ul style="list-style-type: none"> • norimą veiklą pasirenka pats ir kryptingai ją plėtoja vienas ar su draugais; • ilgesnį laiką pats bando susidoroti su kliūtimis, o nepavykus kreipiasi į suaugusįjį. 	<ul style="list-style-type: none"> • bendrauja ir bendradarbiauja su kitais vaikais, atlikdamas kolektyvinius darbus, užduotis; • prašosi priimami į žaidimą, skelbia, ką žais, kuo bus žaidime, ką veiks. 	<p>darželyje ;</p> <ul style="list-style-type: none"> • rodo tinkamą bendravimo, elgsenos pavyzdį; • palaiko ir skatina vaiko gebėjimą išreikšti pasitikėjimą savo jėgomis; • organizuoja žaidimus, skatinančius derinti savo veiksmus su kitų vaikų, įsiklausyti į kitų nuomonę; • stebi vaikų veiklą, bendravimą, skatina patiems taikiai spręsti iškilusias problemas, nesutarimus; • padeda vaikui rasti įvairesnių būdų ginčams,
PROBLEMŲ SPRENDIMAS				
<p>Vertybinių nuostatų: nusiteikia ieškoti išeičių kasdieniams iššūkiams bei sunkumams įveikti.</p> <p>Esminis gebėjimas: atpažįsta ką nors veikiant kilusius iššūkius bei sunkumus, dažniausiai supranta, kodėl jie kilo, suvokia savo ir kitų ketinimus, ieško tinkamų sprendimų ką nors išbandydamas, tyrinėdamas, aiškindamasis, bendradarbiaudamas, pradeda numatyti priimtų sprendimų pasekmes.</p>				
Vaikų veiksenos				
1 - 3 žingsniai	4 žingsnis	5 žingsnis	6 žingsnis	
<ul style="list-style-type: none"> • atlieka nesudėtingus pavedimus, pasako 	<ul style="list-style-type: none"> • drąsiai imasi sudėtingos veiklos, atkakliai, 	<ul style="list-style-type: none"> • ieško tinkamų sprendimų, tariasi su kitais, mokosi iš 	<ul style="list-style-type: none"> • atpažįsta, su koku sunkumu ar problema susidūrė; • ieško tinkamų sprendimų, 	

<p>ką daro, ką nori daryti;</p> <ul style="list-style-type: none"> • domisi savimi, aplinka; • laikosi grupėje esančios tvarkos. • drąsiai imasi pasiūlytos veiklos, žaisti naują žaidimą. 	<p>keisdamas veikimo būdus bando ją atlikti pats, stebi savo veiksmų pasekmes.</p>	<p>nepavykusių veiksmų, poelgių;</p> <ul style="list-style-type: none"> • žaisdamas, bendraudamas pataria draugams ką daryti. 	<p>tariasi su kitais ir atsižvelgia draugų ar suaugusiųjų nuomonę, siūlo ir priima pagalbą, mokosi iš savo ir kitų klaidų.</p>	<p>konfliktams spręsti, atrasti visiems priimtina sprendimą atsisakant smurto;</p> <ul style="list-style-type: none"> • skatina demonstruoti mokėjimą savarankiškai veikti, teikti pagalbą draugui, suaugusiam.
---	--	--	--	--

4.2. KOMUNIKAVIMO SRITIS

Tikslas

Ugdosi kalbą kaip saviraiškos ir pažinimo priemonę, kasdien bendraudamas bei dalindamasis informacija turtina, plečia žodyną, ugdosi polinkį į knygą ir formuoja rašytinės kalbos prielaidas.

Uždaviniai

Ugdysis sugebėjimą klausyti ir kalbėti, derinti kalbinę raišką vaizdu, judesiu, mimika, intuityviai suvokdamas kalbos grožį, vaizdingumą bei turtinti žodyną.

SAKYTINĖ KALBA				
<p>Vertybinių nuostatų: nusiteikęs išklausyti kitą ir išreikšti save bei savo patirtį kalba.</p> <p>Esminis gebėjimas: klausosi ir supranta kitų kalbėjimą, kalba su suaugusiaisiais ir vaikais, natūraliai, laisvai išreiškdamas savo išgyvenimus, patirtį, mintis, intuityviai junta kalbos grožį.</p>				
Klausymas				Gairės ugdytojams
Vaikų veiksenos				
1,5 - 3 metų vaikai	3 - 4 metų vaikai	4 – 5 metų vaikai	5 - 6 metų vaikai	
<ul style="list-style-type: none"> • atlieka nesudėtingus nurodymus; • žaidinamas suaugusiojo atsiliepia kalba, mimika, muzikiniu intervalu; 	<ul style="list-style-type: none"> • klausosi grupės draugų, auklėtojų ar kitų suaugusiųjų pasakojimų, stengiasi juos suprasti; • klausosi sekamų 	<ul style="list-style-type: none"> • klausosi patarlių, priežodžių, greitakalbių; • klausosi sekamų pasakų, deklamuojamų eilėraščių, muzikos 	<ul style="list-style-type: none"> • intuityviai atspėja patarlių, priežodžių, palyginimų, pasakėčių, liaudiškų palinkėjimų prasmes; • klausosi dalimis 	<ul style="list-style-type: none"> • sudaro tinkamas sąlygas kalbiniam vaiko aktyvumui; • parenka (sukuria) kalbinės raiškos priemones, atitinkančias vaiko amžiaus tarpsnio raidos ypatumus;

<ul style="list-style-type: none"> • klausosi sekamų, skaitomų, dainuojamų pasakų, istorijų, dainelių, pirštukų žaidimų, kitų kūrinėlių; • drauge su suaugusiu varto knygeles, žurnalus, klausosi jam skaitomo, sekamo teksto. 	<p>pasakų, deklamuojamų eilėraščių, muzikos įrašų.</p>	<p>įrašų, radijo, televizijos, savo kalbos įrašų;</p> <ul style="list-style-type: none"> • girdi ir įvardija pirmą garsą vardažodžiuose; 	<p>skaitomų didesnės apimties kūrybių, atsimena, kas jau buvo perskaityta;</p> <ul style="list-style-type: none"> • klausosi draugų ir savo kalbos įrašų, įvairių stilių tekstų, mįslių, erzinimų, pajuokavimų bendrine kalba ir tarme. 	<ul style="list-style-type: none"> • pedagogas vaiko kalbą ugdo natūraliai, kasdien bendraudamas įvairios veiklos metu, kalbindamas individualiai, domėdamasis, klausinėdamas; • seka, skaito buitines, gyvulines pasakas, skatindamas vaikus įsijungti, atliepti įspūdžius judesiais, mimika, garsažodžiais; • parenka įvairių formų, skirtingo turinio knygelių, atitinkančių vaikų amžių;
Kalbėjimas				
Vaikų veiksenos				
1,5 - 3 metų vaikai	3 - 4 metų vaikai	4 – 5 metų vaikai	5 - 6 metų vaikai	
<ul style="list-style-type: none"> • sako „ačiū“, „prašau“; • pasakoja apie matytas televizijos laideles vaikams; 	<ul style="list-style-type: none"> • kalba suprantamai, bet daro klaidų, savo įspūdžius reiškia trumpais sakiniais; • kalba apie save 	<ul style="list-style-type: none"> • kalbasi su grupės draugais, auklėtojomis, pasakoja įspūdžius, nutikimus, išsako 	<ul style="list-style-type: none"> • diskutuoja, tariasi, sprendžia problemas, vertina savo ir kitų poelgius; • komentuoja meno 	

<ul style="list-style-type: none"> • bendraudamas mėgdžioja suaugusiųjų kalbėseną; • varto, „skaito” knygeles; • žaidžia pirštukų žaidimus; • kalbėdamas derina žodžius gimine, skaičiumi, pradeda naudoti prielinksnius „į”, „po”, „ant”; 	<p>vartodamas įvardžius aš, mane, kalbėdamas derina žodžių giminę;</p> <ul style="list-style-type: none"> • vartoja daug maloninių, mažybinių žodžių: mamytė, kačiukas, saulytė; • pasako, įvardija, ką nupiešė, sukonstravo; • deklamuoja trumpus eilėraščius, žaidžia nesudėtingus pirštukų žaidimus; • varto knygeles, įvardija paveikslėliuose esančius daiktus, garsažodžiais 	<p>savo mintis, klausinėja, atsakinėja;</p> <ul style="list-style-type: none"> • mena mįsles, seka pasakas be galo; • deklamuoja, vaidina, imituoja judesiais, žodžiais, gestais, mimika; • seka girdėtas pasakas, kuria, fantazuoja savas, kuria ritminius dveilius, ketureilius, sugalvoja istorijos, pasakos pradžia, pabaigą; • kalba raiškiai, prasmingai, derina kalbos dalis, vartoja 	<p>kūrinius, atpasakoja pasakas, padavimus, apsakymus, matytus ir girdėtus per įvairias skaitmenines laikmenas (TV, DVD, CD).</p> <ul style="list-style-type: none"> • klausosi ir suvokia skirtingų tekstų prasmes (tautosakos, grožinės literatūros, informacinio pobūdžio, eiliuotų tekstų); • įvardija pirmą ir paskutinį žodžio garsą; • kuria istorijas, pasakas perkuria įvairiai varijuodami (keisdami pradžia, 	<ul style="list-style-type: none"> • pasirūpina, kad grupėje būtų įvairių simbolių, skatinančių vaikus domėtis rašytinio teksto pradmenimis; • organizuoja veiklą žaidimo principu; • padrąsina ir skatina vaiką išreikšti save žodžiais (kalbėti, deklamuoti, pasakoti, vaidinti, kurti „savą” kalbą ir kt.); • skatina pasakojimo, apibūdinimo, svarstymo, diskutavimo, aiškinimo, informavimo pradmenis;
--	--	--	--	---

	<p>imituoja pasakos veikėjų kalbą;</p> <ul style="list-style-type: none"> • atliepia pasakojimą, skaitymą, pokalbius mimika, gestais; • domisi laidomis, animaciniais filmais vaikams, kalba apie juos. 	<p>vaizdingus žodžius;</p> <ul style="list-style-type: none"> • varto ir žiūrinėja knygas, žurnalus, pasakoja pagal iliustracijas, „skaito“, domisi raidėmis, atpažįsta savo vardo raides; • pasakoja, kalbasi apie matytus animacinius filmus, televizijos laidas, žaistus kompiuterinius žaidimus. 	<p>pabaigą, veiksmo vietą, veikėjus), kuria ritminius ketureilius, informacinio pobūdžio tekstus;</p> <ul style="list-style-type: none"> • nuosekliai papasakoja praėjusios dienos įvykius; • domisi įvairaus pobūdžio literatūra (knygomis, žurnalais, reklaminiais lankstinukais, enciklopedijomis); • vartoja sudurtinius žodžius, įvardžiutinius būdvardžius; 	<ul style="list-style-type: none"> • kasdienėje veikloje supažindina, vartoja ar primena smulkiosios tautosakos kūrinėlius; • pasivaikščiojimo po parką, mišką, paupį metu, skatina klausytis gamtos garsų, mėginti juos atkartoti, išpūdžius išreikšti piešiant, pasakojant; • užrašo vaiko žodinę kūrybą, pasakojimus; • padeda atskleisti individualius vaiko gebėjimus, poreikius, kalbėsenos ir tarmės
--	---	--	--	---

RAŠY TINĖ KALBA

Vert ybinė nuostata: domisi raš ytiniais ženklais, simboliais, skaitomu tekstu.

Esminis gebėjimas: atpažįsta ir rašinėja raides, žodžius bei kitokius simbolius, pradeda skaitinėti.

Skaitymas

Vaikų veiksenos

1,5 - 3 metų vaikai	3 - 4 metų vaikai	4 – 5 metų vaikai	5 - 6 metų vaikai
<ul style="list-style-type: none"> • vartydamas knygeles, klausinėja suaugusiojo „kas čia“; • domisi aplinkoje esančiomis raidėmis, simboliais, pastebi panašumus; • pradeda atpažinti jo mėgstamas knygeles, nori, kad jas jam paskaitytų; • kuria išgalvotus 	<ul style="list-style-type: none"> • pratinasi pažinti, įvardyti elementarius simbolius, (esančius grupėje, miegamajame, rūbinėje, tualete) • skiria savo ir grupės draugų pirmąsias vardo raides; • geba sieti paveikslėlius su juose vaizduojamais 	<ul style="list-style-type: none"> • komentuodamas paveikslėlį, nusako, veikėjų judesius, atliekamus veiksmus; • dėlioja paveikslėlius su parašytais raidėmis; 	<ul style="list-style-type: none"> • domisi įvairiais simboliais gatvėse, kelių ženklais; • domisi ir supranta skirtingų spaudinių funkcijas (kalendorius, valgiaraštis, reklama, bukletas ir pan.); • supranta, kad garsas siejamas su raide, o raidės sudaro žodį; • pradeda skirti

ypatumus;

- individualizuoja kalbos ugdymą (individuali veikla, projektai pagal vaiko gebėjimus ir poreikius);
- sistemingai ir kryptingai stebi ir vertina vaiko kalbos pokyčius ir pažangą bei visai ją skatina;
- glaudžiai bendradarbiauja su logopedu ir tėvais, inicijuoja profesionalų kalbinį korekcinį darbą su vaiku;
- paruošia įvairias

pasakojimus piešiniais, žodžiais;	konkrečiais daiktais, juos pavadina.		žodžius sudarančius garsus, skiemenis; <ul style="list-style-type: none"> pažįsta parašytą žodį, kaip atskirų raidžių junginį; gali perskaityti užrašus, kuriuos mato gatvėse. 	priemonės, skatinančias vaikų kalbos lavėjimą, domėjimąsi rašymo pra dmenimis; <ul style="list-style-type: none"> supažindina vaikus su kalbos lavinimo šaltinių gausa, įvairove, paskirtimi (knygomis, enciklopedijomis, laikraščiais, žurnalais, plakatais, lankstinukais); padeda vaikams suvokti, pajusti teksto sandarą (pradžią, pabaigą, veiksmą, jo vietą, įvykių eigą, laiką);
Rašymas				
Vaikų veiksenos				
1,5 - 3 metų vaikai	3 - 4 metų vaikai	4 – 5 metų vaikai	5 - 6 metų vaikai	
<ul style="list-style-type: none"> keverzoja vertikaliomis ir horizontaliomis linijomis; spalvina paveikslėlius. įvairiomis rašymo 	<ul style="list-style-type: none"> keverzonėse ir piešiniuose pasirodo realių raidžių elementai ir raidės; raidėmis ir simboliais (grafiniais vaizdais) pradeda manipuliuoti 	<ul style="list-style-type: none"> kopijuoja, rašo žinomas raides, parašo visą savo vardą; braižo ir aiškina planus, schemas, grafikus; bando rašyti raides, pradėdamas savo 	<ul style="list-style-type: none"> žymi savo piešinius, daiktus, užrašydami savo vardą; domisi ne tik įvairiomis rašymo priemonėmis, bet ir galimybe rašyti piešiniuose užrašo atskirų objektų 	

<p>priemonėmis spontaniškai brauko popieriaus lape.</p>	<p>įvairioje veikloje.</p>	<p>vardo raidėmis. (planšetiniame kompiuteryje rašo savo vardą, trumpus žodelius.)</p> <ul style="list-style-type: none"> • kuria savo knygeles, tekstą „užrašo“ simboliais, piešiniais; 	<p>pavadinimus;</p> <ul style="list-style-type: none"> • įvairiais simboliais bando perteikti informaciją; • planšetiniu kompiuteriu rašo raides, žodžius. • supranta rašymo tikslus. 	<ul style="list-style-type: none"> • skatina vaikus suprasti žodžių daugiareikšmiškumą, atspėti nežinomų, senovinių žodžių reikšmes; • aktyvina kūrybinę vaikų iniciatyvą, pateikiant, pasakojimo įgūdžius, kuriant bendras, individualias pasakas, improvizuojant, vaidinant); • skatina kasdienėje kalboje vartoti palyginimus, priešodžius, patarles, žaidimuose – skaičiuotes;
<p>SAVIREGULIACIJA IR SAVIKONTROLĖ</p> <p>Vertybinių nuostatų: nusiteikia valdyti emocijų raišką ir elgesį.</p> <p>Esminis gebėjimas: laikosi susitarimų, elgiasi mandagiai, taikiai, bendraudamas su kitais bando kontroliuoti savo žodžius ir veiksmus (suvaldo pyktį, neskaudina kito), įsivardina geba nusiraminti.</p>				
<p>Vaikų veiksenos</p>				
<p>1,5 - 3 metų vaikai</p>	<p>3 - 4 metų vaikai</p>	<p>4 – 5 metų vaikai</p>	<p>5 - 6 metų vaikai</p>	
<ul style="list-style-type: none"> • žaisdamas dažnai kalbasi su savimi. • aiškiai pasako, ko nori, ką ketina daryti; 	<ul style="list-style-type: none"> • nusiramina kalbėdamas apie tai, kas jį įskaudino; • pasako galimas savo ar kito asmens 	<ul style="list-style-type: none"> • nusiramina, atsipalaiduoja, klausydamasis ramios muzikos, pabuvęs vienas, 	<ul style="list-style-type: none"> • pats taiko įvairesnius nusiramavimo ir atsipalaidavimo būdus (klausosi 	

<ul style="list-style-type: none"> • kalbasi su žaidimo draugu, kaip ir ką žais; • apkabina, paguodžia draugą; 	<p>netinkamo elgesio pasekmes;</p>	<p>kalbėdamas su kitais;</p> <ul style="list-style-type: none"> • vis dažniau jausmus išreiškia mimika ir žodžiais, o ne veiksmais; 	<p>pasakos su ausinėmis, žiūri filmukus).</p>	<ul style="list-style-type: none"> • skatina papasakoti apie patirtus praėjusių dienų įspūdžius, apibūdinti savo ir draugų dailės darbus; • drauge su vaikais rengia pasakų inscenizacijas, vaidinimus su pačių pasigamintais pasakų veikėjais; • organizuoja ekskursijas į grafų Tiškevičių rūmuose rengiamas parodas, ekspozicijas. • Skatina dalyvauti meniniuose projektuose, miesto mastu organizuojamuose
<h3>MENINĖ RAIŠKA</h3>				
<p>Vertybinė nuostata: jaučia meninės raiškos džiaugsmą, rodo norą aktyviai dalyvauti meninėje veikloje.</p> <p>Esminis gebėjimas: spontaniškai ir savitai reiškia įspūdžius, išgyvenimus, mintis, patirtas emocijas muzikuodamas, šokdamas, vaidindamas, vizualinėje kūryboje.</p>				
<h4>Vaikų veiksenos</h4>				
1,5 - 3 metų vaikai	3 - 4 metų vaikai	4 – 5 metų vaikai	5 - 6 metų vaikai	
<ul style="list-style-type: none"> • ant didelio lapo keverzoja, „paišena” braižo, suka įvairias linijas, naudoja įvairias piešimo, tapymo priemones (guašas, akvarelė, klijai); 	<ul style="list-style-type: none"> • vaidina žinomų pasakų herojus, palydėdami jų kalbą mimika, judesiais, gestais; • kuria, dainuoja vieno aukščio tonų 	<ul style="list-style-type: none"> • klausydamasis ir tyrinėdamasis kalbos garsus, muzikinius kūrinius keliais žodžiais juos apibūdina; • kūrybos procesą 	<ul style="list-style-type: none"> • savais žodžiais išsako kilusius įspūdžius apie muziką; • balsu pritaria dainoms, šokiams; • vaidindamas išplėtoja veiksmą 	

<ul style="list-style-type: none"> • tapo pirštukais, delnukais, štampuoja, taškuoja; • dainuoja kartu su suaugusiuoju; • balsu atkartoja gamtos, mechaninius garsus, garsažodžius; 	<p>savitus žodžius;</p> <ul style="list-style-type: none"> • mėgdžioja šeimos narių kalbą; 	<p>palydi pasakojimu, komentavimu;</p> <ul style="list-style-type: none"> • kuria dialogą tarp veikėjų, išraiskingai intonuoja; 	<p>dialogu, monologu, keisdamas balso intonaciją;</p> <ul style="list-style-type: none"> • improvizuoja trumpomis žodinėmis veikėjų frazėmis; • vaizdus papildo grafiniais ženklais (raidėmis ir žodžiais) 	<p>renginiuose;</p>
--	---	--	--	---------------------

4.3. SVEIKATOS SAUGOJIMO SRITIS

Tikslas:

Tenkina prigimtinių poreikį judėti, ugdomi saugumo jausmą, higieninius įgūdžius bei teigiamą požiūrį į sveiką gyvenimą.

Uždaviniai:

Lavins fizinės kūno galias judėdamas ir žaisdamas, ugdytis pozityvų požiūrį į sveiką gyvenimą, pratinsis būti atsakingu už savo ir kitų saugumą bei stengsis saugoti ir puoselėti supančią aplinką.

KASDIENIO GYVENIMO ĮGŪDŽIAI				Veikla, metodai, priemonės
Vaikų veiksenos				
1 - 3 žingsniai	4 žingsnis	5 žingsnis	6 žingsnis	
<ul style="list-style-type: none"> • noriai laikosi dienos ritmo: žaidžia, plaunasi rankas, eina miegoti, valgyti, pasivaikščioti ir t.t.; • bando segti sagas, varstyti raištelius, 	<ul style="list-style-type: none"> • veikdamas grupėje įgyja savitvarkos pradmenis; • lavina higienos įgūdžius: valgo beveik savarankiškai, nusiplauna ir šluostosi rankas 	<ul style="list-style-type: none"> • apsirengia, apsiauna, susitvarko su minimalia suaugusiojo pagalba; • pavalgo be suaugusiųjų pagalbos; 	<ul style="list-style-type: none"> • žino pagrindines higienos taisykles ir jų laikosi: savarankiškai nusiprausia, valo dantis, nueina į tualetą, susišukuoja, apsirengia ir nusirengia, padedamas suaugusiojo pasirenka drabužius pagal sezoniškumą; 	<ul style="list-style-type: none"> • skatina vaikus laikytis higienos taisyklių, demonstruoja tai tinkamu pavyzdžiu, organizuoja įvairias parodas, pramogas, sporto šventes; • diskutuoja su vaikais saugaus elgesio, taisyklingos mitybos,

<p>apsiauti batukus, apsirengti ir nusirengti padedant suaugusiam;</p> <ul style="list-style-type: none"> • paprašo ar parodo, kad nori į tualetą, padedamas suaugusiojo susitvarko; • valgo šaukštu, beveik neišliedamas, geria iš vaikiško puodelio; • padeda suaugusiems į vietą sudėti žaislus ir priemones; 	<p>padedamas suaugusiojo, skalauja burną po valgio, prašosi į tualetą;</p> <ul style="list-style-type: none"> • pratinasi pažinti darželio aplinką, orientuotis, susivokti artimiausioje aplinkoje; • pratinasi laikytis mitybos kultūros ir higienos įpročių; • plauna ir šluostosi rankas (padedamas suaugusiojo), po valgio skalauja burną vandeniu; • mėgina rengtis savarankiškai, segti sagutes, apsiauti, 	<ul style="list-style-type: none"> • susitvarko žaidimo, darbo vietą; • laikosi asmens higienos: plaunasi rankas, valosi dantis (bet dažnai reikia priminti), susišukuoja, savarankiškai naudojami tualetu; • vartydami knygeles pasako ir parodo kelis sveiko maisto produktus ir kelis, kurių valgymą reikėtų riboti; • ieško, atranda, renka vaistinius augalus gamtoje, pasivaikščiojimo metu (kraujažolė, 	<ul style="list-style-type: none"> • valgo tvarkingai, moka servituoti stalą, žino sveiko maisto naudą; • laikosi saugaus eismo taisyklių, saugiai naudojasi veiksmais skirtais aštriais įrankiais; • žino kaip saugiai elgtis gatvėje, kur kreiptis iškilus pavojui. 	<p>judėjimo, higienos svarbos temomis;</p> <ul style="list-style-type: none"> • skaito įvairią literatūrą saugaus elgesio, sveikos mitybos, higienos temomis; • padeda vaikams įsirengti, pertvarkyti erdves grupėje žaidimams; • supažindina su vaistiniais augalais, rastais pasivaikščiojimo metu, aptaria jų gydančias savybes; • užtikrina saugią aplinką ir judėjimui palankias sąlygas; • tinkamai parenka priemones judriai vaikų
---	--	--	--	--

<ul style="list-style-type: none"> • padedant auklėtojai, nusiplauna ir nusišluosto rankas, veidą; • žaisdamas prausia, valgydina, rengia lėles, žaislus. 	nusiauti batukus.	gyslotis, pelynas, šalpusnis, čiobrelis).		veiklai; <ul style="list-style-type: none"> • skatina vaikus judėti ir organizuoja sportinę veiklą; • įvairiais kūno kultūros ugdymo ir lavinimo būdais skatina vaiko saviraišką judesiu; • organizuoja veiklą, lavinančią vaiko fizines galias; • paaiškina saugios elgsenos nuostatas; • pastebėjęs smurto prieš vaikus atvejus, praneša atitinkamoms institucijoms; • organizuoja vaiko fizinį
FIZINIS AKTYVUMAS Vertybinių nuostatų: noriai, džiaugsmingai juda, mėgsta judrią veiklą ir žaidimus. Esminis gebėjimas: eina, bėga, šliaužia, ropoja, lipa, šokinėja koordinuotai, išlaikydama pusiausvyrą, spontaniškai ir tiksliai, atlieka veiksmus, kuriems būtina akių-rankos koordinacija bei išlavėjusi smulkioji motorika.				
Vaikų veiksenos				
1 - 3 žingsniai	4 žingsnis	5 žingsnis	6 žingsnis	
<ul style="list-style-type: none"> • Veria ant virvutės sagas; • įkerpa popieriaus kraštą; • meta, gaudo, spiria 	<ul style="list-style-type: none"> • Žaidžia, juda, jausdami savo galimybes; • įveikia nedideles kliūtis: šokinėja, 	<ul style="list-style-type: none"> • Judėdamas erdvėje derina judesius, stengiasi išvengti kliūčių, geba keisti judėjimo greitį ir 	<ul style="list-style-type: none"> • Salėje, lauke, grupėje atlieka įvairius judesius: eina, bėga, lipa, lenda, šliaužia, ropoja, mėto; • dažnai žaidžia kamuoliu, 	

<p>kamuolį norima kryptim;</p> <ul style="list-style-type: none"> • vežasi kamuolį, juda paskui suaugusįjį rastomis pėdomis smėlyje, sniege; • laikydamasis suaugusiojo rankos ar turėklų užlipa ir nulipa laiptais; • bėgioja salėje nurodyta kryptim, reaguoja į signalą; • perlipa, peršoka pralenda kliūtį. • supasi supynėse, nusileidžia čiuožyne • juda įvairiais būdais: ropoja, bėga, šokinėja. 	<p>pralenda, šliaužia, laipioja ir pan.;</p> <ul style="list-style-type: none"> • važinėja triračiu, rogutėmis; • žaidžia kamuoliu (meta į priekį, į žemę, į krepšį, taikinį), gauda, ridena jį; • žaidžia pirštukų žaidimus, lavina smulkiają motoriką. 	<p>kryptį, reaguoti į signalą;</p> <ul style="list-style-type: none"> • pradeda skirti dešinę ir kairę puses; • žaidžia įvairius žaidimus, sportuodamas vaikas pažįsta savo kūną; • ieško, atranda, renka vaistinius augalus parke, pievoje. 	<p>mėto į taikinį;</p> <ul style="list-style-type: none"> • nuolat organizuoja ir žaidžia judriuosius ir sportinius žaidimus, susitaria ir laikosi žaidimo taisyklių. • važinėja dviračiu, paspirtuku, rogutėmis, slidėmis; • jaučia dešinės ir kairės kūno pusių skirtumus, kairės ir dešinės kojų, rankų galimybes; • varijuoja rankų judesiais: perlenkia popierių į kelias dalis, įveria siūlą į adatą, žaidžia su kamuoliu ir kt.. 	<p>aktyvumą visą dieną.</p> <ul style="list-style-type: none"> • supažindina vaikus su naujais judriais žaidimais, žaidimais pagal taisykles. • stebi ir kaitalioja aktyvią ir ramią vaikų veiklą. • numato ir parenka didesnes ar mažesnes erdves vaikų žaidimams; • rūpinasi vaikų sveikata ir saugumu, nuolat patikrina ugdyto priemonių, žaislų ir kitos įrangos būklę; • grupės aplinką pritaiko vaikų judėjimui. • supažindina su pagrindiniais ženklais ir simboliais, perspėjančiais
--	---	---	---	--

SAVIREGULIACIJA IR SAVIKONTROLĖ

Vertybinė nuostata: nusiteikęs valdyti emocijų raišką ir elgesį.

Esminis gebėjimas: laikosi susitarimų, elgiasi mandagiai, taikiai, bendraudamas su kitais bando kontroliuoti savo žodžius ir veiksmus (suvaldo pyktį, neskaudina kito), įsiaudrinęs geba nusiraminti.

Vaikų veiksenos

1 - 3 žingsniai	4 žingsnis	5 žingsnis	6 žingsnis
<ul style="list-style-type: none"> • stengiasi pats apsirengti, nusirengti; • bando laikytis elementarių higienos taisyklių; • skiria savo ir kitų daiktus, juos naudoja pagal paskirtį; • supranta, kas jam leidžiama ir kas ne. 	<ul style="list-style-type: none"> • pradeda laikytis žaidimo taisyklių, bet pralaimėti nemoka; • išbando įvairius konfliktų sprendimo ir savo interesų gynimo būdus: rėkia, atima, skundžiasi suaugusiam. 	<ul style="list-style-type: none"> • žaisdamas, bendraudamas pratinasi valdyti savo emocijas, atsipalaiduoti, nusiraminti; • žaisdami stengiasi saugoti save ir draugus. 	<ul style="list-style-type: none"> • organizuoja žaidimą, sudaro konkrečias sąlygas žaidimui, stebi, ką žaidžia kiti, laikosi taisyklių; • per įvairias veiklas pratinasi saugiai elgtis; • žaisdamas mėgina susibičiulianti su kitais, palankiai nusiteikia kitų atžvilgiu.

apie pavojus;

- kalbasi su vaikais apie vaistų vartojimo taisykles, normas, apie buitinių cheminių medžiagų naudojimą pagal paskirtį ir prižiūrint suaugusiems;
- diskusijose su vaikais moko skirti sveikos gyvensenos ir žalingus įpročius;
- supažindinima su pagrindiniais saugaus eismo kelio ženklais;
- skatina vaikus rūpintis vyresnio amžiaus žmonėmis, pagal išgales teikti jiems pagalbą.

4.4. PAŽINIMO SRITIS

Tikslas:

Stebėdamas, tyrinėdamas, bandydamas, atrasdamas sieks pažinti supančią aplinką, atras savo kūną ir dvasinį pasaulį, plės supratimą apie šeimą, draugus, bendruomenę bei įgys bendravimo ir bendradarbiavimo įgūdžių pradmenis.

Uždaviniai:

Didės noras domėtis savimi, kitais suaugusiais, gilės supratimas apie gimtinę, Tėvynę, šeimą, draugus ir draugystę, ugdysis mąstymas bei formuosis elementarūs matematiniai, erdviniai vaizdiniai.

APLINKOS PAŽINIMAS				Veikla, metodai, priemonės
Vaikų veiksenos				
1 - 3 žingsniai	4 žingsnis	5 žingsnis	6 žingsnis	
<ul style="list-style-type: none"> • kartu su suaugusiuoju sodina, stebi kaip auga, žydi grupės ir darželio kiemo „darže“ pasodinti augalai; 	<ul style="list-style-type: none"> • laisvai juda, veikia, intuityviai tyrinėja supančią erdvę: grupę, darželio teritoriją, orientuojasi joje; • klausosi pasakų, eilių, 	<ul style="list-style-type: none"> • laisvai judėdami, tyrinėdami supančią erdvę, patalpų išdėstymą, darželio teritoriją, žodžiais išreiškia erdvinius santykius; 	<ul style="list-style-type: none"> • domisi Trakų Vokės gyvenvietės ir Vilniaus, Trakų miestų įžymiomis vietomis, perteikia įspūdžius kūrybiniais darbais; • dalijasi savo patirtimi ir 	<ul style="list-style-type: none"> • padeda vaikui suprasti aplinkinius ir save, skatina savo jausmus išreikšti žodžiais; • skatina vaikus domėtis

<ul style="list-style-type: none"> • pasako savo, mamos, brolio ir kitų šeimos narių vardus; • daug klausinėja „kas čia?“; • žino kur eiti, kai suaugęs kviečia „į salę“, „į miegamąjį“, „į rūbinėlę“, „į smėlio dėžę“ ir t.t. 	<p>dainelių apie augalus ir gyvūnus;</p> <ul style="list-style-type: none"> • stebėdami gamtoje atranda,kuo panašūs,kuo skiriasi gyvūnai, augalai; • Ryto rate pasakoja apie orą, metų laiką, jų požymius; • stebi pievos gyvūnus paupyje; vandens gyvūnus ir augalus prie tvenkinių; • atranda, pastebi daiktų, gyvūnų pėdsakus (žymes) gamtoje (sniege, smėlyje); • pasako savo ir šeimos 	<ul style="list-style-type: none"> • atranda buities prietaisų, skaitmeninių technologijų panaudojimo galimybes, noriai mokosi jais naudotis. • globodami grupės ar namuose auginamus gyvūnus įgyja betarpiško bendravimo su jais įgūdžių, sužino gyvūno gyvenimo būdą, įpranta prižiūrėti juos; • pasakoja apie namie auginamus gyvūnėlius, paukštelius; 	<p>įspūdžiais, ieško informacijos klausinėdami, diskutuodami, tardamiesi tarpusavyje;</p> <ul style="list-style-type: none"> • išvardija metų laikus, nusako jų požymius, tiksliai vartoja sąvokas „vakar“, „šiandien“, „rytoj“; • domisi suaugusiųjų darbu, profesijomis, diskutuoja apie tai; • domisi Lietuvos ir pasaulio istorija; • domisi grupėje esančia tautine atributika, audiovizualinėmis priemonėmis: gaubliu, 	<p>įvairia žmonių veikla, darbu;</p> <ul style="list-style-type: none"> • ugdo vaikų vertybines nuostatas: pajusti, grožėtis, saugoti, didžiuotis; • palaiko ir skatina natūralų vaiko norą domėtis aplinkos daiktais; • naudodama filmuotą medžiagą padeda vaikui lengviau suvokti, kad jis – gamtos dalis, taip pat perprasti žmogaus ir gamtos ryšį, pajusti
---	--	--	--	--

	narių vardus.	<ul style="list-style-type: none"> • skiria ir pavadina miško, sodo, parko medžius, augalus; • bendraudami su aplinkiniais pasakoja apie tai, kas buvo vakar, šiandien, kas bus rytoj; • švenčia kalendorines šventes drauge su tėveliais darželyje, pasakoja apie švenčių tradicijas jų namuose. 	<p>žemėlapiais, knygomis ir kt.;</p> <ul style="list-style-type: none"> • švenčia tautines šventes; • žino pasakų, sakmių apie dangaus kūnus; • drauge su auklėtoja nupiešia grupės, gyvenvietės planą, sudaro maketą. 	<p>pagarbą Gyvybei ir Žemei;</p> <ul style="list-style-type: none"> • sudaro kuo įdomesnę, patrauklesnę, funkcionalesnę aplinką, kurioje vaikas gali ieškoti, atrasti, lyginti, skirti, matuoti ir kt.; • skatina suvokti įvairias daiktų paviršiaus savybes; • padeda suvokti erdvines sąvokas; • tariasi su tėvais
TYRINĖJIMAS				
<p>Vertybinė nuostata: Smalsus, domisi viskuo, kas vyksta aplinkui, noriai stebi, bando, samprotauja.</p> <p>Esminis gebėjimas: Aktyviai tyrinėja save, socialinę, kultūrinę ir gamtinę aplinką, įvaldo tyrinėjimo būdus. (stebėjimą, bandymą, klausinėjimą), mąsto ir samprotauja apie tai, ką pastebėjo, atrado, pajuto, patyrė.</p>				
Vaikų veiksenos				
1 - 3 žingsniai	4 žingsnis	5 žingsnis	6 žingsnis	

<ul style="list-style-type: none"> • laisvai juda grupės erdvėje, domisi kas, kur yra; • parodo save, savo kūno dalis; • žaisdamas, stebi ką daro kitas vaikas, kartu žaidžia; • pats pasiima žaislus, priemones, padeda juos į vietą; • žaidžia žaidimą „surask daiktą“; • žaidžia sensorinius didaktinius žaidimus: „pauostyk“, „paragauk“ „užsimerk“, „ką 	<ul style="list-style-type: none"> • stebi pievos gyvūnus paupyje; vandens gyvūnus ir augalus prie tvenkinių; • atranda, pastebi daiktų, gyvūnų pėdsakus (žymes) gamtoje (sniege, smėlyje); • laisvai juda, veikia, intuityviai tyrinėja supančią erdvę: grupę, darželio teritoriją, orientuojasi joje; • tyrinėja daiktus ant 	<ul style="list-style-type: none"> • laisvai judėdami, tyrinėdami supančią erdvę, patalpų išdėstymą, darželio teritoriją, žodžiais išreiškia erdvinius santykius; • vartoja žodžius, apibendrinančius daiktų, reiškinių grupes; • lygina, matuoja, žaisdami vandeniu, smėliu, kitomis biriomis medžiagomis; • lauke, gamtoje stebi augalų gyvenimo etapus, 	<ul style="list-style-type: none"> • tyrinėja grupės erdvę, įsirengia sau žaidimo vietas; • apžiūrinėja įvairius daiktus, augalus, gyvūnėlius per padidinamąjį stiklą; • rankų darbeliams, konstravimui naudoja įvairios erdvinės formos gamtinę medžiagą ; • gamtoje įvairiu metų laiku tyrinėja, stebi, matuoja, fiksuoja, fotografuoja, lygina, daro išvadas apie augalus ir gyvūnus; • augina, stebi, prižiūri 	<p>atsakomybės, kad vaikas saugiai ir protingai atrastų kompiuterį ir internetą</p> <ul style="list-style-type: none"> • palaiko vaiko norą žinoti apie save, savo asmeninius daiktus, drabužius, žaislus; • padeda vaikui pažinti įvairių tautų žmones, gyvenimo būdą, tradicijas; • netoli darželio esančiuose parke, miške, paupyje, prie tvenkinių drauge su vaikais tyrinėja, ieško, stebi augmeniją ir
--	--	--	---	---

<p>girdi?";</p> <ul style="list-style-type: none"> • bando įvairius garso išgavimo būdus, panaudojant aplinkos daiktus, savo kūną; • pavadina kai kuriuos gyvūnus, paukščius, pažįsta kai kuriuos augalus; • skiria kelias daržoves, vaisius pagal skonį, išvaizdą. 	<p>šviesos stalo, šviesos dėžučių;</p> <ul style="list-style-type: none"> • pastebi ir nusako koks oras. 	<ul style="list-style-type: none"> • žaisdami su smėliu, vandeniu, sniegu, moliu pastebi jų savybes; • žaidžia žaidimus „plaukia- skęsta“, „karšta- šalta“, „surask tinkamą paveikslėlį“; • tirpina sniegą, užšaldo vandenį, piešia ant šlapio popieriaus. 	<p>grupėje auginamus augalus;</p> <ul style="list-style-type: none"> • suaugusiojo padedamas atlieka paprastus artimiausios socialinės aplinkos, žmonių gyvenimo, darbo, kūrybos tyrinėjimus • tyrinėjimams naudoja skaitmenines technologijas (kompiuterį, fotoaparata ir kt.). 	<p>gyvūniją;</p> <ul style="list-style-type: none"> • skatina ir padeda pažinti Žemę ir kitus dangaus kūnus, nuteikia vaikus pažinimui, fantazavimui; • organizuoja išvykas, skatina vaikus domėtis savo gimtine, pažinti šalies vėliavą, herbą; • skatina pastebėti, pažinti įvairių formų daiktus, supažindina su geometrinėmis figūromis; • ugdo, inspiruoja vaikų
<p>PROBLEMŲ SPRENDIMAS</p> <p>Vertybinė nuostata: Nusiteikęs ieškoti išeičių kasdieniams iššūkiams bei sunkumams įveikti.</p> <p>Esminis gebėjimas: Atpažįsta ką nors veikiant kilusius iššūkius bei sunkumus, dažniausiai supranta, kodėl jie kilo, suvokia savo ir kitų ketinimus, ieško tinkamų sprendimų ką nors išbandydamas, tyrinėdamas, aiškindamasis, bendradarbiaudamas, pradeda numatyti priimtų sprendimų pasekmes.</p>				
<p>Vaikų veiksenos</p>				

1 - 3 žingsniai	4 žingsnis	5 žingsnis	6 žingsnis	
<ul style="list-style-type: none"> • mėginamas spręsti konfliktą mėgdžioja suaugusiojo kalbą, veiksmus; • bando įveikti kliūtį keletą kartų; • prašo suaugusiojo pagalbos jei kas nors nepavyksta; • žaidžia sumodeliuotus žaidimus „Kaip atgauti žaisliuką“, „Kaip įdėti į dėžutę?“, „Pagydyk lėlytę“, „Ką daryti, jei sušlapo drabužėliai?“; • atlieka nesudėtingus 	<ul style="list-style-type: none"> • žaidžia po vieną ir greta kito, netrukdo kitiems žaisti; • pratinasi paprašyti suaugusiojo pagalbos; • iškilus konfliktinei situacijai, sugeba mandagiai paaiškindamas apsiginti; • pratinasi kontroliuoti savo norus ir orientuotis jį supančioje aplinkoje; • žaisdamas, bendraudamas pataria draugams ką daryti, 	<ul style="list-style-type: none"> • žaidžia didaktinius stalo žaidimus; • vis dažniau rodo savo iniciatyvą ir pasitiki savimi; • naudoja lankstesnes valios reiškimo formas: prašymą, susitarimą; • ištikus nesėkmei, kreipiasi pagalbos į draugą, suaugusįjį; • išsako savo jausmus, derina juos bendraudamas ir bendradarbiaudamas; • paslaugus, padeda kitiems, pasidalija 	<ul style="list-style-type: none"> • globoja, užjaučia, paguodžia; • vadovaujasi nuostata: „jei niekam nesakysi, niekas ir nežinos apie tavo bėdą ir negalės tau padėti“; • pats siūlo savo pagalbą draugui, dalijasi savo turima patirtimi ir perima kitų patirtį; • žaidžia su visais vaikais; • iškilusius konfliktus, ginčus sprendžia visiems priimtinu būdu, atsisako smurto; • pasirenka iš kelių pasiūlytų sprendimo būdų. 	<p>mąstymą: skatina pastebėti daiktų grupei būdingus požymius, lyginti daiktų grupes, skaičiuoti ir atskaičiuoti daiktus, naudoti simbolius, suvokti pastovumą;</p> <ul style="list-style-type: none"> • padeda perprasti kelintinį žymėjimą skaičiumi; • drauge su vaikais kuria bendravimo taisykles ir susitarimus; • drauge su vaikais ir tėveliais rengia šeimos šventes; • gilina vaikų supratimą apie

<p>pavedimus;</p> <ul style="list-style-type: none"> savo jausmus, norus reiškia mimika, žodžiais, veiksmais. 	<p>jei susiduria su kliūtimis, kartu ieško išeities;</p> <ul style="list-style-type: none"> žaidžia labirintų žaidimus. 	<p>žaislais;</p> <ul style="list-style-type: none"> siekdamas aukštai esančio ar užkritusio daikto, panaudoja šalia esantį daiktą, žaislą. 		<p>draugus, kaimynus, draugiškus ir kaimyniškus santykius;</p> <ul style="list-style-type: none"> palaiko vaiko norą žinoti apie save: vardą, pavardę, adresą; savo asmeninius daiktus, drabužius, žaislus; skatina pastebėti ir skirti savo aplinkoje įvairios formos ir dydžio daiktus; skatina intuityviai suvokti laiko tėkmę, pastebėti ir fiksuoti laiko tėkmės požymius; sudaro sąlygas matyti, stebėti, fiksuoti įvairius
<p>SKAIČIAVIMAS IR MATAVIMAS</p>				
<p>Vertybinė nuostata: nusiteikęs pažinti pasaulį skaičiuodamas ir matuodamas.</p>				
<p>Esminis gebėjimas: geba skaičiuoti daiktus, palyginti daiktų grupes pagal kiekį, naudoti skaitmenis, apibūdinti daikto vietą eilėje, sudaryti sekas. Geba grupuoti daiktus pagal spalvą, formą, dydį. Jaučia dydžių skirtumus, daikto vietą ir padėtį erdvėje. Supranta ir vartoja žodžius, kuriais apibūdinamas atstumas, ilgis, masė, tūris, laikas. Pradedą suvokti laiko tėkmę ir trukmę.</p>				
<p>Skaičiavimas</p>				
<p>Vaikų veiksena</p>				
<p>1 - 3 žingsniai</p>	<p>4 žingsnis</p>	<p>5 žingsnis</p>	<p>6 žingsnis</p>	
<ul style="list-style-type: none"> aplinkoje pastebi ir pasako daug ar mažai daiktų, žaislų; 	<ul style="list-style-type: none"> atlieka nesudėtingus pavedimus; sudaro grupę, eilę 	<ul style="list-style-type: none"> pradedą skaičiuoti daiktus, įsimena skaičių seką, sudaro 	<ul style="list-style-type: none"> skaičiuoja bent iki 10 ir daugiau, atpažįsta parašytus skaitmenis; 	

<ul style="list-style-type: none"> • žaidžia didaktinius žaidimus; • padalina po vieną vaišes vaikams; • skaičiuoja savo metus rodydamas pirštukus. 	<p>žaislų, iš jų išskiria vieną;</p> <ul style="list-style-type: none"> • skaičiuoja iki 3; parodo 2, 3 daiktus. 	<p>jų eilę;</p> <ul style="list-style-type: none"> • palygina dvi daiktų grupes pagal daiktų kiekį grupėje; • nuolat būdami gamtoje renka gamtinę medžiagą; naudoja juos savo žaidimuose, skaičiuoja, lygina, rūšiuoja; • pradeda vartoti kelintinius skaitvardžius. 	<ul style="list-style-type: none"> • dėlioja dėliones, loto iš 60-120 detalių, konstruoja iš smulkių konstruktoriaus detalių, jungia, derina skirtingų dydžių, formų, medžiagų detales; • atpažįsta, atkuria, pratęsia, sukuria skirtingų garsų, dydžių, formų, spalvų sekas su 2 – 3 pasikartojančiais elementais. 	<p>augalus ir gyvūnus;</p> <ul style="list-style-type: none"> • rūpinasi grupės erdvių įrengimu, priemonių, atitinkančių vaikų išsivystymo lygį parinkimu ir keitimu, papildymu; • organizuoja kalendorinių, tradicinių švenčių šventimą; • rengia nuolatinės išvykas, ekskursijas po artimiausias apylinkes: parką, mišką, paupį, prie tvenkinių, gandravidžio ;
Matavimas				
Vaikų veiksenos				

1 - 3 žingsniai	4 žingsnis	5 žingsnis	6 žingsnis	
<ul style="list-style-type: none"> • atrenka ir pasako kuris žaislas didelis ar mažas; storas ar plonas; toks pat- ne toks pat.; • žaidžia su įvairių figūrų žaislais, kaladėlėmis; • dėlioja žaislus, daiktus pagal dydį, spalvą 	<ul style="list-style-type: none"> • grupuoja žaisliukus, priemones pagal spalvas, jas pavadina, lygina įvairių spalvų daiktus; • įvardija daiktus pagal dydį: didelis, mažas; • lygina daiktus, įvardydami: didesnis, mažesnis, toks pats; • lygina daiktus, uždėdamas vieną ant kito, pridėdamas; • supranta ir pradeda vartoti daiktams lyginti skirtus žodžius. 	<ul style="list-style-type: none"> • lygina, matuoja, žaisdami vandeniu, smėliu, kitomis biriomis medžiagomis; • grupuoja lygina įvairius daiktus pagal dydį, spalvą, formą, sudėlioja tos pačios formos figūras didėjimo ir mažėjimo tvarka; • pradeda skirti dešinę ir kairę kūno puses; • paros dalis sieja su savo gyvenimo ritmu, žino metų laikams būdingus požymius. 	<ul style="list-style-type: none"> • skiria sąvokas šiandien, vakar, rytoj; • skiria plokštumos ir erdvės figūras: skritulį ir rutulį, kvadratą ir kubą; • žaisdami, manipuliuodami, veikdami su daiktais, atkreipia dėmesį į jų formą, paskirtį, sandarą, dydį, spalvą; • domisi įvairiais laiko matavimo būdais, matuoja laiką smėlio laikrodžiais. 	<ul style="list-style-type: none"> • naudodama IKT įtaigiau papasakoja ir pademonstruoja įvairias geometrines formas, dydžius; vaikai lengviau įgyja supratimą apie paprasčiausius matematinius vaizdinius; • rūpinasi gamtos kampelių grupėse turinimu, kaupiant, keičiant, papildant juos gamtine medžiaga; • organizuoja ekskursijas į Trakų Vokėje esančius

MOKĖJIMAS MOKYTIS

Vertybinė nuostata: noriai mokosi, džiaugiasi tuo, ką išmoko.

Esminis gebėjimas: mokosi žaisdamas, stebėdamas kitus vaikus ir suaugusiuosius, klausinėdamas, ieškodamas informacijos, išbandydamas, spręsdamas problemas, kurdamas, įvaldo kai kuriuos mokymosi būdus, pradeda suprasti mokymosi procesą.

Vaikų veiksena

1 - 3 žingsniai	4 žingsnis	5 žingsnis	6 žingsnis
<ul style="list-style-type: none"> • apžiūrinėja aplinkos daiktus, klausinėja, ką su jais daryti, juos naudoja žaidimuose; • vienas ir su draugais stato, konstruoja, dėlioja dėliones; • noriai žaidžia naujus žaidimus; • žaisdamas mėgdžioja 	<ul style="list-style-type: none"> • klausia, kaip kas nors vyksta, kaip veikia, atidžiai stebi, bando. modeliuoja veiksmus ir siužetinio žaidimo epizodus; • pasako, ką veikė ir ką išmoko; • mėgsta kūrybiškai žaisti, veikti, siūlo žaidimų ir veiklos idėjas, imasi 	<ul style="list-style-type: none"> • norėdamas ką nors išmokti, pasako, ko nežino ar dėl ko abejoja; • drąsiai spėja, bando, klysta ir taiso klaidas, klauso, ką sako kiti, pasitikslina; • aptaria padarytus darbus, planuoja, ką darys toliau, spėlioja, 	<ul style="list-style-type: none"> • kalba apie tai, ką norėtų išmokti, ką darys, kad išmoktų, numato, ką veiks toliau, kai išmoks. laiko save tikru mokiniu, atradėju; • kalba apie tai, kad daug sužinoti ir daug ko išmokti apie žmones, daiktus, gamtą galima klausinėjant, stebint aplinką, iš spaudos ir

grafo Tiškevičiaus rūmus;

- nuolat rengia vaikų darbų parodėles grupėse;
- surengia vaikų auginamų gyvūnėlių nuotraukų parodą;
- naudodama IKT padeda vaikams kontroliuoti mokymosi patirtį;
- organizuoja išvykas vaikams į svarbesnes gyvenvietės vietas (bendruomenės centrą, bažnyčią, mokyklą, grafo Tiškevičiaus rūmus, paštą,

įvairius gyvūnus, žmones.	iniciatyvos joms įgyvendinti, pastebi ir komentuoja padarinius.	kas atsitiks, jeigu...	knygų, enciklopedijų, interneto, tv ir kt. <ul style="list-style-type: none"> • pastebi kai kurias tradicinės kultūros apraiškas (formą, dydį, spalvą, puošybos elementus); • kasdieninėje veikloje naudojami įvairiais pažinimo būdais: tapatina, lygina, skaičiuoja. 	polikliniką, parduotuves); <ul style="list-style-type: none"> • skatina tyrinėjimą, stebėjimą, eksperimentavimą grupėje (augalų grėžimasis į šviesą, drėgmės, šilumos būtinybė, sėklų daiginimas ir pan.); • skatina paukščių stebėjimą parke, miške, pasivaikščiojimo metu (sugrįžimą, gegutės kukavimą, lizdų sukimą, paukščiukų perėjimą, išskridimą į šiltus kraštus); • naudoja mokomąją medžiagą, kuri skatina
INICIATYVUMAS IR ATKAKLUMAS Vertybinių nuostata: didžiuojasi savimi ir didėjančiais savo gebėjimais. Esminis gebėjimas: Savo iniciatyva pagal pomėgius pasirenka veiklą, ilgam įsitraukia ir ją plėtoja, geba pratęsti veiklą po tam tikro laiko tarpo, kreipiasi į suaugusiųjų pagalbą, kai pats nepajėgia susidoroti su kilusiais sunkumais.				
Vaikų veiksena				
1 - 3 žingsniai	4 žingsnis	5 žingsnis	6 žingsnis	
<ul style="list-style-type: none"> • pažįsta ir randa savo 	<ul style="list-style-type: none"> • nuolat energingai 	<ul style="list-style-type: none"> • susidūręs su kliūtimi 	<ul style="list-style-type: none"> • turiningai plėtoja paties 	

<p>daiktus, žaislus, dalinasi jais;</p> <ul style="list-style-type: none"> • džiaugiasi pagiriamas, stengiasi išmokti, kas sunkiau sekasi; • dažnai sako: „aš pats“; • pats pasirenka ką nori veikti, ką veiks vėliau. 	<p>žaidžia su žaislais, esančiais grupėje, dažniausiai kurį laiką kryptingai plėtoja veiklą;</p> <ul style="list-style-type: none"> • stato, konstruoja, dėlioja iš medinių ir plastmasinių kaladėlių, dėlioja dėliones, loto iš 4 ir daugiau detalių • mėgsta išbandyti suaugusiojo pasiūlytus naujus žaislus, žaidimus, neįprastą veiklą; • kviečiant, įsitraukia į suaugusiojo pasiūlytą veiklą jam ar visai 	<p>arba nesėkme, bando ką nors daryti kitaip arba laukia suaugusiojo pagalbos;</p> <ul style="list-style-type: none"> • siekia savarankiškumo, bet vis dar laukia suaugusiųjų paskatinimo, padrąsinimo; • suaugusiojo pasiūlytą veiklą atlieka susitelkęs, išradingai, savaip, savarankiškai; • ilgesnį laiką pats bando įveikti kliūtis savo veikloje, nepavykus kreipiasi 	<p>pasirinktą veiklą, ją tęsia po dienos miego, kitą dieną, kelias dienas.</p> <ul style="list-style-type: none"> • susidomėjęs ilgesniam laikui įsitraukia į suaugusiojo jam, vaikų grupei ar visai vaikų grupei pasiūlytą veiklą, siūlo vaikams ir suaugusiajam įsitraukti į jo paties sugalvotą veiklą. • savarankiškai bando įveikti kliūtis savo veikloje, nepasisekus bando įtraukti bendraamžius ir tik po to kreipiasi į suaugusįjį. 	<p>ugdyti(s) pastabumą, mąstymą.</p> <ul style="list-style-type: none"> • surengia įdomių, neįprastų formų, išvaizdos gamtos gėrybių parodas;
---	--	--	--	--

	vaikų grupei.	pagalbos į suaugusįjį.		
--	---------------	------------------------	--	--

4.5. MENINĖ SRITIS

Tikslas: Ugdosi atrasti meninės raiškos būdus, lavinančius mąstymą, padedančius pažinti pasaulį, išreikš savo patirtį bei formuos estetiškes nuostatas.

Uždaviniai: Ugdysis kūrybingai reikšti savo įspūdžius, patirtį, mintis, sies meninį ugdymą su etninėmis tradicijomis.

MENINĖ RAIŠKA				Veikla, metodai, priemonės
<p>Vertybinių nuostata: Jaučia meninės raiškos džiaugsmą, rodo norą aktyviai dalyvauti meninėje veikloje.</p> <p>Esminis gebėjimas: Spontaniškai ir savitai reiškia įspūdžius, išgyvenimus, mintis, patirtas šokdamas, vaidindamas, vizualinėje kūryboje.</p>				
Vaikų veiksenos				Gairės ugdytojams
Dailė				<ul style="list-style-type: none"> • organizuoja išvykas, ekskursijas į gamtą- po Trakų Vokės apylinkes: parką, mišką, paupį, prie tvenkinių, stebi gamtos harmoniją, analizuoja gamtos garsus, spalvas, formas ir kt. gamtoje; • skatina vaikus improvizuoti įvairaus dydžio lapuose;
1 - 3 žingsniai	4 žingsnis	5 žingsnis	6 žingsnis	
<ul style="list-style-type: none"> • ant didelio lapo keverzoja, „paišena”braižo, suka įvairias linijas, naudoja įvairias piešimo, tapymo priemones (guašas, akvarelė, klijai); • tapo pirštukais, 	<ul style="list-style-type: none"> • patirtį išreiškia įvairiomis linijomis, dėmėmis, geometrinėmis ir laisvomis formomis, spalvomis, išgaudamas šiek tiek atpažįstamus vaizdus, objektus; 	<ul style="list-style-type: none"> • savo emocijas, patirtį, įspūdžius išreiškia kitiems atpažįstamais vaizdais; • dekoruoja įvairiais ornamentais, linijomis ir formomis vazes, namelius, dėžutes ir pan.; 	<ul style="list-style-type: none"> • išbando įvairias technikas: tapybos, piešimo, dekupažo, skrebinimo ir kt, • varto dailės kūrinių reprodukcijų albumus, juos komentuoja; • piešia dvipusius piešinius per organinį stiklą; 	

<p>delnukais, štampuoja, taškuoja;</p> <ul style="list-style-type: none"> • ką nors vaizduodamas, kalba, komentuoja, džiaugiasi savo darbu; • piešia kreidelėmis nat sienos, asfalto, lentos; • suka, kočioja iš vieno gabalo plastilino; • išbando taškymo būdą, pučia per šiaudelį; • piešia ant sniego, 	<ul style="list-style-type: none"> • kūrybos procesą palydi pasakojimu, komentavimu, gestikuliacija, mimika; • lieja akvareles, pasitelkdami siūlus, dažus, medžiagas, kempinėles; • eksperimentuoja dailės medžiagomis ir priemonėmis, atradamas spalvų, linijų, formų, faktūrų įvairovę, turi mėgstamas spalvas; • kartu su 	<ul style="list-style-type: none"> • tapo ant gamtinės medžiagos; • gamina, dekoruoja dovanų dėžutes; • bando kurti netradicinius piešinius su akmenukais, karoliukais, gamtine medžiaga, sagom; • su pedagogu gamina savo vardinį antspaudą iš plastiko, kamštinės medžiagos; • kuria koliažus, spauduoja įvairiomis priemonėmis, konstruoja, lipdo 	<ul style="list-style-type: none"> • kuria grupinius vitražus, mozaikas „metų laikai“, „akvariumas“ ir pan.; • kuria grafikos darbelius su tušu; • „skaito“ spalvų piešinius; • eksperimentuoja sudėtingesnėmis dailės technikomis, skaitmeninio piešimo ir kitomis kompiuterinėmis technologijomis. 	<ul style="list-style-type: none"> • atkreipia dėmesį į nuotaikas, skatina išreikšti jas piešinyje spalvomis; • supažindina vaikus su popieriaus savybėmis; • moko naudotis žirkliemis, sudaro sąlygas karpyti, išreikšti savo sumanymus; • skatina žaislingai eksperimentuoti linijomis, spalvomis, formomis; • metodiškai suteikia vaikams žinių apie kirpimą, plėšymą, klijavimą; • skatina vaikus lipdyti
---	---	---	--	---

<p>smėlio pagaliukais;</p> <ul style="list-style-type: none"> • pripiešia reikiamas detales (siūlą balionėliui ir kt.); • prikljuoja 1–2 figūras, panaudodamas sausus klijus. 	<p>suaugusiuoju rengia darbų parodėles.</p>	<p>nesudėtingas formas.</p>		<p>pažįstamas formas ir fantazuoti, bandyti modeliuoti įsivaizduojant formas ir daiktus;</p> <ul style="list-style-type: none"> • supažindina su šiltomis ir šaltomis spalvomis, atspalviais, skatina vaikus patiemis atrasti spalvas jas maišant; • fiksuoja vaikų menines idėjas, tariasi su tėvais ir vaikais, realizuoja įvairius meninius projektus; • žaidžiant su vaikais skatina reikšti savo jausmus, norus, rodyti judesius ir veiksmus; • sudaro sąlygas kūrybiniam
VAIDYBA				
1 - 3 žingsniai	4 žingsnis	5 žingsnis	6 žingsnis	
<ul style="list-style-type: none"> • žaisdamas mėgdžioja suaugusiųjų veiksmus, balsus; • imituoja matyto filmuko veikėjų balsus, veiksmus; • žaidžia pirštukų 	<ul style="list-style-type: none"> • žaisdamas atkuria matytų situacijų fragmentus, panaudoja tikrus daiktus, reikmenis, drabužius; • paprašytas pamėgdžioja personažą pakeistu 	<ul style="list-style-type: none"> • kuria trumpas improvizacijas pagal žinomas pasakas ar pačių sugalvotas; • muzikiniuose rateliuose, formulinėse dainose 	<ul style="list-style-type: none"> • kuria ir žaidžia siužetinius šeimos, profesijų, žaidimus mimika, balsu, judesiais pamėgdžiodamas vaidinamą personažą; • vaidindamas žinomas istorijas sukuria savo pabaigas: pvz.: katinas 	

<p>žaidimus;</p> <ul style="list-style-type: none"> • kartu su suaugusiuoju kuria siužetinį epizodą, miniatiūrą: atlieka imitacinius veiksmus, garsus; • žaidžia su pirštiniųėmis lėlėmis; • imituoja gyvūnėlio judesius, skleidžiamus garsus. 	<p>balso tembru;</p> <ul style="list-style-type: none"> • vaidina pačių sugalvotus siužetus „čia ir dabar“ stalo teatre su pasirinktomis lėlėmis; • išbando pirštines, pirštukines lėles. 	<p>“aguonėlė”, „lėk, bitele”, „genys ir šarka”, „išbėgs išbėgs pelė” savaip parodo imitacinius judesius,</p> <ul style="list-style-type: none"> • baigęs vaidinti nusilenkia žiūrovams; • aptaria su draugais, suaugusiais savo ir kitų vaidmenis; • kuria dialogą tarp veikėjų, išraiškiai intonuoja. 	<p>pelį nebegauda, o ėda kačių maistą;</p> <ul style="list-style-type: none"> • įsirengia iš rastų grupėje daiktų „kirpyklą”, „polikliniką” ir pan.; • žino ir naudoja kai kurias sąvokas: „režisierius”, „aktorius”, „spektaklis” ir kt. 	<p>vaidmeniniams žaidimams (atributika, rekvizitai, žaislai, erdvė);</p> <ul style="list-style-type: none"> • visada palaiko vaikų sumanymus žaisti, padeda plėtoti žaidimą, kartais atlieka vaidmenį; • ruošia, inspiruoja įvairius vaidinimus, skatina vaikus vaidybai pritaikyti įvairius daiktus, esančius aplinkoje. • klausosi su vaikais dainelių apie paukščius, žvėris, gamtos reiškinius ar trumpų instrumentinės muzikos kūrinėlių; • sudaro sąlygas ir skatina vaikus kurti, dainuojant
MUZIKA IR ŠOKIS				
1 - 3 žingsniai	4 žingsnis	5 žingsnis	6 žingsnis	

<ul style="list-style-type: none"> • klausydamas muzikos šypsosi, džiaugiasi, ploja rankom, trepsi, moja ar pan.; • pritaria klausomam muzikos kūrinėliui vaikiškais muzikos instrumentais, aplinkos daiktais; • pats renkasi ir „groja” norimu muzikos instrumentu; • dainuoja daineles savo žaisliukams; • balsu atkartoja gamtos, mechaninius garsus, 	<ul style="list-style-type: none"> • klausosi įvairių stilių, žanrų, muzikos kūrinų ar jų ištraukų atliekant imitacinius judesius (aktyvus muzikos klausymas); • žaidžia su instrumentų paveikslėliais, klausydamas instrumentinės muzikos; • žaidžia muzikinius ratelius salėje, grupėje, lauke; • „groja” savo kūnu, aplinkos daiktais, 	<ul style="list-style-type: none"> • pasakoja kokias emocijas žadina muzika, kokius instrumentus girdi ir pažįsta; • kuria melodijas mįslėms, vardams, patarlėms; • mėgdžioja gamtos garsus, • kaip atlikėjai dalyvauja darželio koncertuose, • skanduoja ritmines skandutes, palydi jas judesiais; • grupėje, namuose dainuoja išmoktas daineles; 	<ul style="list-style-type: none"> • bando savo balso galimybes žaisdamas vokalius žaidimus; • kuria savo ritmus dalyvaudamas ritminiuose dialoguose su mokytoju, kitais vaikais; • kartu su suaugusiuoju gamina instrumentus: lietaus lazda, barškutį, tarškyne; • kuria savo dainelę, šokį. • žaidžia lietuvių liaudies muzikinius ratelius; • šoka lietuvių liaudies šokius poromis, po keturis, susikabinę įvairias būdais; 	<p>apie tai, ką jie veikia, žaidžia, mato, girdi;</p> <ul style="list-style-type: none"> • drauge su vaikais žaidžia vaizduojamuosius, šokamuosius žaidimus, skatina juos interpretuoti; • dainuoja su vaikais trumpas, aiškus ritmo, siauro diapazono liaudies bei originalios kūrybos dainas, jas imituoja judesiais; • sudaro sąlygas vaikams klausytis ne tik vokalinės ir instrumentinės muzikos įrašų; • drauge su vaikais kuria ritmus, melodijas ketureiliams, mįslėms, patarlėms balsu ar
---	---	--	---	--

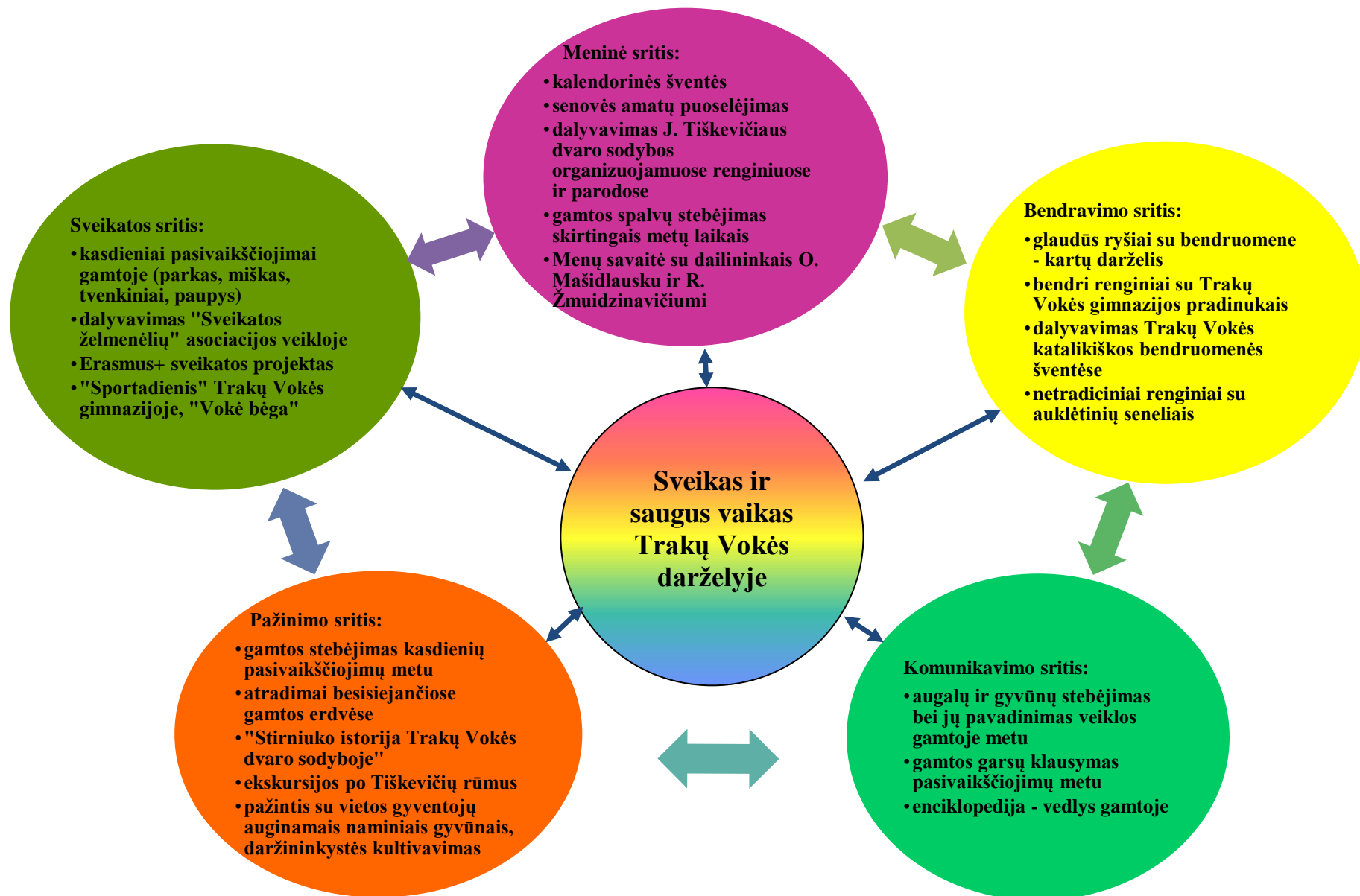
<p>garsažodžius;</p> <ul style="list-style-type: none"> • žaidžia trumpus, nesudėtingus muzikinius žaidimus; • žaidžia muzikinius pirštukų žaidimus; • atlieka imitacinius gyvūnėlių judesius ratelyje; • ploja, trepsi, linguoja susikabinę abiem rankomis porose. 	<p>vaikiškais instrumentais pritardamas šokiams, dainelių, instrumentinių kūrinių tarpuose, įžangose;</p> <ul style="list-style-type: none"> • su pedagogu žaidžia imitacinius muzikinius garso–ritmo žaidimus; • žaidžia lietuvių liaudies muzikinius ratelius. 	<ul style="list-style-type: none"> • sudaro, sumažina ir padidina ratą šokio ar ratelio metu. 	<ul style="list-style-type: none"> • šoka sudarydami du ratus, dvi eiles; • šoka įvairių tautų šokius, žaidimus. 	<p>muzikos instrumentu;</p> <ul style="list-style-type: none"> • skatina vaikus klausytis įvairių epochų, kultūrų ir stiliaus muzikos; • klausosi tylos, triukšmo, lygina jų skirtumus; • dainuoja su vaikais įvairaus turinio dainas ir skatina juos dainuoti visur, kur įmanoma: grupėje lauke, dirbant, bendraujant, žaidžiant. • pamoko vaikus dvibalsio dainavimo, dainuojant trumputes daineles kanonu. • pasirūpina, kad grupėje vaikai turėtų muzikos instrumentų, spalvotų
<p>ESTETINIS SUVOKIMAS</p> <p>Vertybinių nuostatų: Domisi, gėrįsi, grožisi aplinka, meno kūriniais, menine veikla.</p>				

<p>Esminis gebėjimas: Pastebi ir žavisi aplinkos grožiu, meno kūriniais, džiaugiasi savo ir kitų kūryba, jaučia, suvokia ir apibūdina kai kuriuos muzikos, šokio, vaidybos, vizualaus meno estetikos ypatumus, reiškia savo estetinius potyrius, dalijasi išgyvenimais, įspūdžiais.</p>				<p>natų, „dirigento lazdele“, muzikos įrašų, klausymosi aparatūrą, video įrašų apie žymius muzikantus ir jų muzikavimą;</p> <ul style="list-style-type: none"> • duoda klausytis įvairios nuotaikos muzikos kūrinių; • kartu su vaikais žiūri lėlių ir dramos vaidinimus, klausosi jų įrašų, skatina atpažinti vaizduojamą pasaką. • skatina vaikus savo žaidimuose vaidinti muzikantus, šokėjus, dainininkus, vaizduojant, kad jie yra scenoje, dainuoja su mikrofonu ar
<p>Vaikų veiksenos</p>				
<p>1 - 3 žingsniai</p>	<p>4 žingsnis</p>	<p>5 žingsnis</p>	<p>6 žingsnis</p>	
<ul style="list-style-type: none"> • klausosi muzikos kūrinių; • sutelkia dėmesį pamatę ryškius, spalvingus daiktus; • klausosi ir imituoja gamtos garsus; • klausosi sekamų pasakėlių, eilėraščių; • stebi vaikiškus spektaklius, klausosi koncertėlių 	<ul style="list-style-type: none"> • džiaugiasi menine veikla, nori dainuoti, šokti, vaidinti, pasipuošti, gražiai atrodyti; • skirtingai reaguoja (ramiai ar emociškai) klausydamas ir stebėdamas skirtingo pobūdžio, kontrastingus meno kūrinius, aplinką; • keliais žodžiais ar sakiniiais pasako 	<ul style="list-style-type: none"> • mėgaujasi muzikavimu, šokiu, vaidyba, dailės veikla; • rodo pasitenkinimą bendra veikla ir kūryba, gėrasi savo ir kitų menine veikla, geru elgesiu, darbais; • grožisi gamtos spalvomis, formomis, garsais; • pasako, kaip jautėsi ir ką patyrė 	<ul style="list-style-type: none"> • klausosi įvairaus žanro muzikos kūrinių, juos komentuoja; • tvarkingai elgiasi su kūrybinėmis priemonėmis; • pastebi spalvų, formų grožį; • vertina savo ir draugų kūrybinius darbelius; • žaidžia garsais, žodžiais, garsažodžiais; • pastebi spalvų nuotaikas aplinkoje, kūryniuose. 	

<p>darželio salėje;</p> <ul style="list-style-type: none"> • vartydamas knygeles pastebi patikusias iliustracijas, jas komentuoja, reaguoja garsu, mimika; • džiaugiasi ir rodo suaugusiam savo ir kitų šventinę aprangą; • pastebi darželio patalpose ar teritorijoje ryškius puošybos elementus, parodos eksponatus. 	<p>savo išpūdžius apie klausytą muziką, dainelę, eilėrašį, pasaką, matytą šokį, vaidinimą, dailės kūrinį, knygelių iliustracijas, gamtos ir aplinkos daiktus ir reiškinius, pastebi ir apibūdina kai kurias jų detales. reaguoja į kitų nuomonę.</p>	<p>dainuodamas, šokdamas, vaidinamas, piešdamas;</p> <ul style="list-style-type: none"> • dalijasi išpūdžiais po koncertų, spektaklių, parodų, renginių lankymo. pasako savo nuomonę apie muzikos kūrinėlį, dainelę, šokį, vaidinimą, dailės darbelį, tautodailės ornamentais papuoštus daiktus; • stebi ir komentuoja draugų vaidinimus. 	<ul style="list-style-type: none"> • suaugusiųjų padedami, dalyvauja kūrybiniuose konkursuose, projektuose, parodose; • su auklėtoja atnaujina grupės aplinką, ją puošia, siūlo savo idėjas; • dalyvauja įstaigos renginiuose, šventėse, pasirodymuose; • komentuoja girdimų instrumentų skambesį, muzikos nuotaiką. 	<p>groja muzikos instrumentu.</p> <ul style="list-style-type: none"> • pasikalba apie patirtus išpūdžius, pasidalina savo mintimis, emocijomis, pasidžiaugia pastebėtu grožiu; • siūlo, skatina įvairiais rankdarbiais puošti grupę, namus ir kt.; • demonstruoja vaiko kūrinėlius, ruošia visų vaikų arba autorines parodėles, sudaro individualius albumus arba kaupia skenuotų kūrinių elektroninius variantus, juos retkarčiais persiunčia tėveliams, kad vaikas girdėtų ir jų
<p>KŪRYBIŠKUMAS</p> <p>Vertybinė nuostata: Jaučia kūrybinės laisvės, spontaniškos improvizacijos bei kūrybos džiaugsmą.</p>				

Esminis gebėjimas: Savitai reiškia savo išpūdžius įvairioje veikloje, ieško nežinomos informacijos, siūlo naujas, netikėtas idėjas ir jas savitai įgyvendina.				pagyrimą bei atsiliepimus. <ul style="list-style-type: none"> • kuria estetišką grupės aplinką; • drauge su vaikais renka gamtinę medžiagą, skatina vaikus kurti iš jos; • pratina vaikus pastebėti linijas aplinkoje, gamtoje; • moko vaikus įvairių popieriaus lenkimo, lankstymo būdų. • organizuoja grupėje vaikų ir tėvelių darbelių iš daržo gėrybių parodėles; • su vaikais lankosi grafų
Vaikų veiksenos				
1 - 3 žingsniai	4 žingsnis	5 žingsnis	6 žingsnis	
<ul style="list-style-type: none"> • plėšo atsitiktines formas iš balto, spalvoto popieriaus; • stato, konstruoja, dėlioja dėliones, mozaikas; • „muzikuoja“ su grupėje esančiais daiktais, vaikiškais instrumentais; • eksperimentuoja su modelinu, moliu, druskos tešla, sniegu, smėliu; • žaisdamas bando 	<ul style="list-style-type: none"> • išradingai panaudoja gamtinę medžiagą savo kūrybiniuose darbeliuose; • savo idėjas išreiškia dailės, piešimo priemonėmis; • maišo spalvas savo nuožiūra, džiaugiasi išgautais atspalviais; • kuria imitacinius judesius muzikiniams 	<ul style="list-style-type: none"> • aplikuoja, kuria vitražus, panaudodamas aplinkoje esančias medžiagas (žurnalus, gofruotą kartoną, plastiko atliekas ir pan.); • atlieka kūrybinius darbus grupelėmis ir po vieną; • tapo, lipdo su tradicinėmis ir netradicinėmis priemonėmis, jas išradingai 	<ul style="list-style-type: none"> • iliustruoja muzikos kūrinis dailės priemonėmis; • panaudoja tapybos, piešimo, dekupažo, koliažo, skrebinimo ir kt. dailės technikas, jas tyrinėja; • susiplanuoja laiką, eigą ir atlieka kūrybinį darbą, žaidimą; • tęsia pradėtas istorijas, patys jas kuria, komentuoja; • jaučia, kokias linijas, spalvas pasirinkti 	

<p>dainuoti „savo daineles“;</p> <ul style="list-style-type: none"> • pats išbando pasirinktas dailės priemonės: taškuoja, brūkšniuoja, įvairaus dydžio teptukais, flomasteriais, kreidelėmis, pieštukais; • suteikia aplinkos daiktams kitas funkcijas ir jais žaidžia. 	<p>žaidimams, dainelėms;</p> <ul style="list-style-type: none"> • kartu su auklėtoja puošia grupės patalpas prieš šventes; • serviuoja, puošia stalą savo žaisliuko šventei. 	<p>panaudoja;</p> <ul style="list-style-type: none"> • eksperimentuoja su popieriumi, jo faktūromis, spalvomis. • kuria melodijas tekstams, savo daineles; • improvizuoja su vaikiškais instrumentais, aplinkos daiktais, kurdamas savo ritmus. 	<p>išreiškiant emocijas, jausmus;</p> <ul style="list-style-type: none"> • gamina knygeles, kvietimus, atvirukus šeimos nariams, atributiką, reikalingą šventėms; • groja grupės „orkestre“, sukuria savo orkestrinį kūrinį; • kuria savo spektaklį su auklėtoja, parenka drabužius, scenografiją; • kuria savo eilėraščius, miniatiūras, jas iliustruoja. 	<p>Tiškevičių rūmuose rengiamose parodose, ekspozicijose;</p> <ul style="list-style-type: none"> • su vaikais dalyvauja Trakų Vokės bendruomenės kultūros centro organizuojamuose renginiuose.
--	--	--	--	---

5. DARŽELIO TRADICIJOS

Mėnuo	Tradicija	Gebėjimai	Ugdymosi aplinka
Rugsėjis	Pramoga „Sveikas, darželi“ Sporto renginys „Vokė bėga“	Jaučiasi esąs grupės, darželio bendruomenės narys. Noriai, džiaugsmingai juda, mėgsta judrią veiklą ir žaidimus.	Darželio kiemas, grupės Trakų Vokės gimnazijos stadionas
Spalis	„Rudenėlio šventė“ „Mes už moliūgus“	Natūraliai tenkina įgimtus saviraiškos ir kūrybiškumo poreikius, atskleidžia savo gabumus, savitumą; plėtoja socialinius ir komunikacinius gebėjimus. Jaučia kūrybinės laisvės, spontaniškos improvizacijos bei kūrybos džiaugsmą.	Muzikos salytė, darželio kiemas, parkas, grupės. Bendradarbiaujame su asociacijos „Trakų Vokės bendruomenė“ . Renginiai darželyje, gimnazijoje bei finalinis renginys J. Tiškevičiaus dvaro sodybos parke.
Lapkritis	Menų savaitė su Trakų Vokėje gyvenančiais dailininkais O. Mašidlausku ir R. Žmuidzinavičium „Sveikinimosi diena“	Jaučia meninės raiškos džiaugsmą, rodo norą aktyviai dalyvauti meninėje veikloje. Nusiteikia geranoriškai bendrauti ir bendradarbiauti su bendraamžiais bei vyresniais vaikais, ugdo toleranciją, draugiškumą, pagarbą.	Darželio grupės, parkas, pieva... Bendradarbiaujame su Trakų Vokės gimnazijos pradinių klasių mokiniais.

Gruodis	<p>Advento vakaronės su seneliais</p> <p>Bendruomenės eglutės puošimas su gimnazijos mokiniais.</p> <p>Kalėdinio žaisliuko gamyba su tėveliais.</p> <p>Pramoga „Kalėdų senelio belaukiant“</p>	<p>Nusiteikia prasmingam švenčių laukimui, geranoriškam bendravimui su seneliais, susipažįsta su advento papročiais.</p> <p>Puoselėti bendruomeniškumą, bendradarbiavimą, savitarpio pagalbą</p> <p>Pasidžiaugti buvimu kartu bei kūrybinio darbo rezultatu</p> <p>Drauge patiria švenčių džiaugsmą</p>	<p>Darželio grupės, dvaro karietinės salė.</p> <p>Pievelė tarp gimnazijos ir darželio.</p> <p>Savose grupėse</p>
Sausis	„Atmintis gyva, nes liudija“	Stiprėja tautinio tapatumo jausmas.	Savose grupėse
Vasaris	<p>Vasario 16 – oji – Lietuvos Nepriklausomybės diena.</p> <p>Literatūrinis muzikinis rytmetys.</p> <p>Užgavėnių šventė</p>	<p>Domisi Lietuvos istorija, tautine simbolika, ugdomi pagarbą protėvių kultūrai.</p> <p>Sužino Užgavėnių papročius, jų simbolinę reikšmę.</p>	<p>Grupėse, muzikos salytėje.</p> <p>Mokyklos stadione, darželio kieme, prie dvaro karietinės...</p>
Kovas	<p>Kaziuko mugės popietė</p> <p>Inkilų kėlimo šventė</p>	<p>Geba džiugiai nusiteikti dalyvaudamas popietėje, rodo norą aktyviai dalyvauti linksmoje pramogoje, su malonumu kuria meninius darbelius mugei.</p> <p>Džiaugiasi naujais paukštelių namais, bei bendru darbu su tėveliais.</p>	<p>Savose grupėse</p> <p>Trakų Vokės parkas, miškas, darželio kiemas</p>
Balandis	„Sportadienis“ gimnazijoje		

	Velykų pramoga darželio kieme		
Gegužė	Tarptautinis projektas, organizuojamas Kauno „Etiudo“ vaikų darželio: „Kūrybinis darbelis mamai“. Bendruomenės „Šeimos“ šventė „Lik sveikas, darželi“	Ugdosi pagarbą tėvams, savo jausmus išreiškia kūrybiniais, meniniais darbais. Jaučiasi esantis bendruomenės narys Išgyvena atsisveikinimą su darželiu, jaučiasi esąs svarbus ir užaugęs, pasirengęs iškelti į mokyklą.	Artimiausioje darželio aplinkoje Trakų Vokės apylinkės: parkas, darželio kiemas, pieva prie J. Tiškevičiaus rūmų. Grupė, darželio kiemas, dvaro karietinės salė ir pan.
Mokslo metų bėgyje	Dalyvavimas įvairiuose tarptautiniuose, respublikiniuose, miesto, Trakų Vokės gyvenvietės ar darželio renginiuose	Patiria įvairių meninės raiškos ir savęs atradimo džiaugsmą.	
Mokslo metų bėgyje	Bendradarbiavimas su Trakų Vokės gimnazija, J. Tiškevičiaus dvaro sodyba, Asociacija „Trakų Vokės bendruomenė“	Per meninę, sportinę, pažintinę veiklą atstovauja ir garsina savo įstaigą.	Gimnazijoje, dvare, Trakų Vokės apylinkėse
Mokslo metų bėgyje	Pažintinės išvykos ir ekskursijos	Domisi gamtine ir kultūrine aplinka, istoriniu paveldu; atranda įvairius pažinimo būdus; plečia bendravimo ir bendradarbiavimo patirtį.	Kino ir teatro muziejus, M. Mažvydo biblioteka, Šokolado namai, J. Tiškevičiaus dvaras, Technikos ir energetikos muziejus, Saugaus eismo mokykla, paštas, parduotuvė, vaistinė, kirpykla, „Lėlės“ teatras ir kt.
Mokslo metų bėgyje	Temos ir renginiai ekologine tema	Sužino apie gamtosauką; išbando būdus ir priemones, padedančius išsaugoti gamtą.	Darželyje
Mokslo metų bėgyje	Sveikatingumo dienos: penktadieninė „Morkų diena“,	Domisi sveika mityba; nori valgyti sveikai	Darželyje

6. UGDYMO BŪDAI, METODAI IR FORMOS

Ugdymo procese kūrybinę pedagogo ir vaiko sąveiką užtikrina taikomi ugdymo metodai.

Ugdymo metodus pedagogai renkasi laisvai, lanksčiai ir kūrybiškai, taikydami ugdymo turinį, planuodami veiklas, parinkdami ugdymo priemones, motyvuodami vaikus kaitai.

Žaidimas – pagrindinė vaikų ugdymo(si) veikla, svarbi vaiko kultūros dalis. Žaisdami vaikai atskleidžia savo patirtį, kaupia ją, išgyvena įvairius vaidmenis, išreiškia jausmus ir emocijas, sprendžia problemas, įveikia sunkumus, atrastus veiklos būdus pritaiko naujose situacijose, kuria bendravimo situacijas ir kt.

Stebėjimas – pažintinis procesas, kurio metu patenkinamas natūralus vaiko smalsumas, skatinantis jį ugdytis.

Išvykos, ekskursijos – turtinama vaikų pažintinė, socialinė, kalbinė ir emocinė patirtis, ugdomi įgūdžiai ir gebėjimai.

Interpretacija – vaiko saviraiškos ir kūrybiškumo skatinimo būdas, padedantis jam atsiskleisti, savitai išreikšti savo ar pedagogų pasiūlytus sumanymus, idėjas.

Eksperimentavimas, tyrinėjimas – vienas iš aplinkos ir patirties kaupimo būdų, kurie skatina vaiką aktyviai veikti, daryti atradimus, planuoti, organizuoti.

Pokalbis, diskusija – vaikai skatinami išreikšti savo nuomonę, požiūrį, argumentuoti išsakytas mintis, klausyti ir girdėti ką sako kiti, apibūdinti savo ir kitų veiklą, kritiškai mąstyti.

Kūrybiškumą skatinantys metodai – naujų sumanymų kūrimas, „minčių lietus“, problemų sprendimas, idėjų kūrimas, informacijos paieška ir jos pritaikymas ir kt.

Ugdymo aplinkos modeliavimas – aplinka kuriama atsižvelgiant į vaikų poreikius, galimybes, interesus. Vaikai kuria ir keičia aplinką patys, ją pritaiko savo sumanymams.

Regio Emilia metodo elementai – meninė veikla prie šviesos ir smėlio stalų, kūrybinėse laboratorijose, eksperimentavimas su šviesomis ir spalvomis ir kt.

Praktinis metodas – jo pagalba vaikams padedama per veiklą pažinti ir suprasti juos supančią aplinką.

Projektų metodas – ugdymo procesas tampa dinamiškesnis ir žaismingesnis, skatina aktyvesnį šeimos dalyvavimą.

IT taikymas: kompiuteriniai žaidimai, fotografavimas, vaizdo medžiagos stebėjimas ir analizavimas.

Aktyvaus ugdymo(si) būdai – pedagogas suteikia galimybę įgyti kritinio mąstymo, patirties, skatindamas samprotauti, reikšti nuomones, idėjas. Skatindamas vaikų aktyvumą veikloje, pedagogas naudoja įvairius aktyvaus ugdymo(si) būdus: smegenų šturmas, ritualai, keliaujantis žaislas, autoriaus kėdė, minčių voratinklis ir kt.

7. UGDYMO PASIEKIMAI IR JŲ VERTINIMAS

Pasiekimų vertinimo tikslas – atsižvelgiant į realius vaiko gebėjimus bei patirtį ir, siekiant optimalios vaiko vystymosi raidos, numatyti tolesnio vaiko ugdymo(si) gaires, koreguojant ugdymo procesą.

Veikiant globalizacijai ir kuriantis informacinei visuomenei keičiasi ugdymo tikslai, uždaviniai, vertinimas. Vertinimas – tai nuolatinis informacijos apie vaiko ugdymo(si) pasiekimus ir pažangą kaupimas, interpretavimo ir apibendrinimo procesas. Vaiko pasiekimai stebimi ir fiksuojami pagal I kimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašo ugdymo sritis. Siekiant atlikti visuminį vaiko pasiekimų ir pažangos vertinimą, vaiko pasiekimai ir pažanga fiksuojama du kartus per metus - lapkričio ir gegužės mėnesiais linijiniais grafikais pažymint vaiko gebėjimus atitinkančius ugdymosi sričių žingsnius (1 priedas). Tarpiniai vaikų pasiekimai atliekami, jei išryškėjo didelės ugdymo spragos arba ypatingi vaiko gebėjimai. Pedagogas, siekdamas kuo geriau pažinti vaikus nuolat stebi juos, išsiaiškina vaiko poreikius, interesus, gebėjimus, bendravimo ypatumus, tėvų lūkesčius, individualios raidos tempą.

Pasiekimų vertinimo tikslas – atsižvelgiant į realius vaiko gebėjimus bei patirtį ir, siekiant optimalios vaiko vystymosi raidos, numatyti tolesnio vaiko ugdymo(si) gaires, koreguojant ugdymo procesą.

7.1. VAIKŲ UGDYMO PASIEKIMŲ VERTINIMO METODAI

- **Stebėjimas:** vaiko pažinimas, informacijos apie jį kaupimas, nesikišant į jo veiklą.
- **Vaikų kūrybinių darbų analizė:** pedagogas iš anksto apgalvoja, ką analizuos, kaip, kada vertins, kaip panaudos pasiekimų vertinimą.
- **Pokalbiai, „Minčių lietus“, vaikų komentarai ir kt.:** vaiko kalba fiksuojama, analizuojama daroma pažanga, tariamasi su tėvais, numatomos tolimesnio ugdymo gairės.
- **Tyrimai:** nesudėtingi, nevarginantys vaikų, siekiantys išsiaiškinti vaikų gebėjimus, turimą patirtį, charakterio savybes, pasaulio pažinimo būdą. Būtinai tėvų įtraukimas atliekant tyrimus, darant išvadas ir apibendrinimus.

Vertinimo rezultatai panaudojami ugdymo proceso planavimui, individualizavimui, kokybės didinimui, tėvų informavimui. Vertinant vaikų pasiekimų rezultatus svarbu išvengti subjektyvumo, skubotų išvadų, todėl svarbu surinkti kuo daugiau ir kuo įvairesnės informacijos iš įvairių šaltinių ir aplinkos. Stebėtojas tiksliai fiksuoja vaiko veiksmus, kalbą ir kt., o ne savo interpretacijas, siekiant išvengti subjektyvaus palankumo arba išankstinio neigiamo nusistatymo. Fiksuojamas ne tik vaiko elgesys, bet ir aplinkybės. Stebėtojas geba ne tik apmąstyti priežastis, galėjusias padaryti poveikį vaiko elgesiui. Reikėtų neskubėti daryti vienareikšmiškų prielaidų ir išvadų. Vaikų vertinimo grafikai ir kita informacija apie vaiko pasiekimus ir daromą pažangą kaupiama ir fiksuojama vaiko pasiekimų aplanke. Jame kaupiama medžiaga apie pasiekimus, kūrybiniai darbai, užfiksuota vaikų kalba, komentarai, pedagogų, tėvų pastebėjimai, tėvų ir auklėtojų filmuota, fotografuota medžiaga iš švenčių, renginių bei kasdieninės veiklos ir kita, paties pedagogo nuomone, naudinga informacija.

Vaikų pasiekimų analizė padeda suprasti vaiko jausmus, atskleidžia poreikius, pomėgius, elgesio ypatumus, patirties kaupimo būdus; padeda įvertinti pasiekimus ir raidos sėkmę, išsiaiškinti, kas jam sekasi gerai ir kada reikia padėti; numatyti realius ugdymo tikslus, sudaryti individualią ugdymo programą, parinkti tinkamas ugdymo priemones, sukurti palankią ugdymui(si) aplinką; tėvams ir pedagogams keistis informacija apie vaiką, jo daromą pažangą, siekiant darnos ir vieningumo tarp ugdymo namuose ir darželyje.

8. NAUDOTA LITERATŪRA

1. Ankstyvojo ugdymo vadovas: tėvams, globėjams, pedagogams: vaikas iki trejų metų, sud. O. Monkevičienė, Vilnius: Minklės leidyba, 2001.
2. Bendroji priešmokyklinio ugdymo ir ugdymosi programa (2004). Vilnius: Švietimo aprūpinimo centras.
3. Bitinas, B. (2000). Ugdymo filosofija. Vilnius, Enciklopedija.
4. D. T. Dodge, S. Rudick, K. Berke (2008). Ankstyvojo amžiaus vaikų kūrybiškumo ugdymas. Vilnius: Presvika.
5. D. T. Dodge, L. J. Colker, C. Heroman (2007). Ikimokyklinio amžiaus vaikų kūrybiškumo ugdymas. Vilnius: Presvika.
6. Etninės kultūros ugdymo metodinės rekomendacijos ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo pedagogams, 2011.
Prieiga internetu: <http://www.upc.smm.lt/ugdymas/ikimokyklinis/medziaga.php>.
7. Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašas, Klaipėda: BalticPrintingHouse, 2014.
Prieiga internetu: http://www.ikimokyklinis.lt/uploads/files/dir795/dir39/dir1/1_0.php
8. „Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašo“ projektas, parengtas Švietimo ir mokslo ministerijos Švietimo aprūpinimo centrui vykdamas projektą „Ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo plėtra“, Nr. VP1-2.3-ŠMM-03-V-02-001, 2013.
9. Ikimokyklinio ugdymo gairės. Programa pedagogams ir tėvams (1993). Vilnius: Leidybos centras.
10. Ikimokyklinio ugdymo programų kriterijų sąrašas, patvirtintas 2005 m. balandžio 18 d. LR švietimo ir mokslo ministro įsakymu Nr. ISAK – 627.
11. Jungtinių tautų vaiko teisių konvencija, ratifikuota 1995 m. liepos 3 d. Lietuvos Respublikos įstatymu Nr. I-983.
12. Lietuvos Respublikos švietimo ir ministro 2011 m. birželio 7 d. įsakymas Nr. V-1009 „Dėl ikimokyklinio ugdymo programų kriterijų aprašo“.
Prieiga internetu : www.smm.lt/ugdymas/ikimokyklinis/aprasas
13. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2011 m. rugsėjo 30 d. įsakymas Nr. V-1795 „Dėl mokinių, turinčių specialiųjų ugdymosi poreikių, ugdymo organizavimo tvarkos aprašo patvirtinimo“.
Prieiga internetu: http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=408141&p_query=&p_tr2=.

14. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro ir Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2012 m. balandžio 26 d. įsakymas Nr. V-735/A1-208. „Dėl Privalomo ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo nustatymo ir skyrimo tvarkos aprašo patvirtinimo“. Prieiga internetu: http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=423753&p_query=&p_tr2=2.

15. Lietuvos Respublikos Švietimo įstatymas.

Prieiga internetu: http://www.sac.smm.lt/images/file/e_biblioteka/Lietuvos%20Respublikos%20svietimo%20istatymas.pdf.

16. Maceina A., Tautinis auklėjimas, Kaunas: Šviesa, 1991.

17. Metodinės rekomendacijos ikimokyklinio ugdymo programai rengti, Vilnius: ŠAC, 2006.

18. Monkevičienė O. (2003). Ankstyvojo ugdymo vadovas. Vilnius: Minklės leidyba.

19. Monkevičienė O. (1991). Kompleksinis ugdymas ikimokyklinėje įstaigoje: Straipsnių rinkinys. Kaunas: Šviesa.

20. Vaiko teisių konvencija.

Prieiga internetu: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.19848> .

21. Valstybinė švietimo 2013–2022 metų strategija. 2013.

Prieiga internetu: <https://www.e-tar.lt/portal/legalAct.html?documentId=b1fb6cc089d911e397b5c02d3197f382> .